

**Kandidatuppsats i programmet Organisations- och personalutvecklare i
samhället med huvudområde i sociologi
vid
Institutionen för pedagogik 2010**

”JAG VILL GÖRA ALLT!”

**– En kvalitativ studie om en grupp
högskolestudenters val att utbilda sig**

Lina Engström & Joel Taub



HÖGSKOLAN I BORÅS
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Sammanfattning

Arbetets art: Kandidatuppsats i programmet organisations- och personalutvecklare i samhället med huvudområde i sociologi. 15 högskolepoäng.

Titel: *"Jag vill göra allt"* – En kvalitativ studie om en grupp högskolestudenters val att utbilda sig.

Engelsk titel: *"I want to do everything!"* -A qualitative study on a group of college students' choice to educate themselves.

Nyckelord: Utbildning, Motivation, Föräldrar, Kulturellt kapital, Socialt kapital, Framtid, Press

Författare: Lina Engström & Joel Taub

Handledare: Mary-Anne Holfve-Sabel

Examinator: Kristina Bartley

Abstrakt

Arbetslösheten runt omkring i Sverige har växt, samtidigt som landets högskolor och universitet lockar fler sökanden. I Borås där vi har genomfört vår undersökning har antalet högskolestudenter ökat med 11 % från 2008 till 2009 och detta är den största ökningen de senaste fem åren. Trots denna ökning är studenter till lågutbildade föräldrar fortfarande underrepresenterade. Barnen påverkas av föräldrarnas sociala klasstillhörighet i sin möjlighet till framgång i utbildning. Med kapitalt, habitus och motivationsstrategier som teoretiska utgångspunkter är syftet med vår studie att få en bild av varför en grupp studenter har valt att vidareutbilda sig på högre nivå. Vi vill även undersöka vad det är som driver dem i sitt val att fortsätta att utbilda sig och om det kulturella kapitalet reproduceras, och i så fall se hur det uttrycker sig. Vidare vill vi undersöka om huruvida studenterna påverkades av om deras föräldrar hade en högre utbildning eller ej. Vi har utfört en kvalitativ undersökning genom åtta semistrukturerade intervjuer. Resultatet visar att studenterna inte påverkats nämnvärt av om deras föräldrar har en högre utbildning eller ej. Det är snarare den egna motivationen och strävan att lyckas som är de största förklaringarna till vad som driver studenterna i deras mål. Studenterna uppvisar en inneboende motivationen, positiv framtidssyn och en tro på sig själva. Det framkommer även att valet av utbildning inte alltid är det viktigaste, studenterna ser sig som flexibla och den nuvarande utbildningen är inte alltid självklar som utbildning för framtida yrkesval. I studien framkommer det även att studenterna känner en press inifrån dem själva och att det är viktigt att vara sysselsatt och utbildad i tidig vuxenålder.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.2 Bakgrund	1
1.2.1 Ökning av högskolestudenter	1
1.2.2 Situationen på arbetsmarknaden	1
1.2.3 Utbildningsnivån i Sverige	2
1.3 Problemformulering och syfte	2
1.4 Frågeställningar	2
1.5 Avgränsningar	3
1.6 Begreppsdefinitioner	3
2 Tidigare Forskning	4
2.1 Barn som väljer högre utbildning	4
2.1.2 Uppväxtvillkor	4
2.1.3 Samspel mellan social bakgrund och karriärval.....	5
2.1.4 Självuppfattning	5
2.2 Det flexibla samhället.....	6
2.3 Flexibelt habitus	6
2.4 Studie om Kulturellt kapital och social bakgrund.....	7
2.5 En studie om Collegestudenter	8
2.6 Inneboende och prestationsbaserad motivation	9
3 Teoretiska utgångspunkter.....	11
3.1 Kapitalteori.....	11
3.1.2 Fält	11
3.1.3 Ekonomiskt kapital	12
3.1.4 Kulturellt kapital.....	12
3.1.5 Socialt kapital	13
3.1.6 Symboliskt kapital	13
3.1.7 Habitus	13
3.2 Motivation	14
3.2.1 Positivt självschema	14
3.2.2 Den defensiva motivationsstrategin	14
4 Metod	15
4.1 Vetenskapligt perspektiv	15
4.1.2 Hermeneutisk meningstolkning	15

4.1.3 Forskningsansats	15
4.2 Urval.....	16
4.2.1 Presentation av de utbildningar som studenterna läser.....	18
4.2.2 Material	18
4.2.3 Semistrukturerad intervju	18
4.3 Tillvägagångssätt.....	19
4.3.1 Intervjutillfället.....	19
4.4 Etik.....	20
4.4.1 Vetenskapsrådets fyra huvudkrav på forskningsetiska principer	20
4.5 Bearbetning och analys av material	20
4.5.1 Tematisk indelning	20
4.5.2 Reliabilitet och validitet.....	21
4.5.3 Förförståelse	21
5 Resultat	22
5.1 Anledning till att man studerar	22
5.1.1 Framtida jobbmöjligheter	22
5.1.2 Studera för nöjes skull	23
5.2 Kulturellt kapital och påverkan.....	24
5.2.1Föräldrars utbildning	24
5.2.2 Press från föräldrarna.....	24
5.2.3 Press på sig själv.....	26
5.2.4 Påverkan från andra	26
5.2.5 Litteraturintresse i hemmet	27
5.2.6 Litteraturintresse under uppväxten	28
5.3 Framtid	29
6 Diskussion.....	32
6.1 Valet att utbilda sig.....	32
6.1.2 Investering i sig själv	32
6.2 Vad driver studenterna i deras val att studera vidare?.....	32
6.2.1 Motivation	32
6.3 Föräldrarnas påverkan	33
6.3.1 Uppmuntran och stöttning	33
6.4 Framtid, drömmar och utveckling	34
6.5 Att läsa eller inte läsa.....	35

6.6 Avslutande diskussion	36
7 Metoddiskussion	37
7.1 Förslag till vidare forskning	38
Referenser	39
Bilaga 1	42
Bilaga 2	43

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla som varit med och gjort denna uppsats möjlig. Framförallt vill vi tacka de studenter på Högskolan i Borås som har ställt upp med sin tid och sina berättelser. Slutligen vill vi tacka vår handledare Mary-Anne Holfve-Sabel för god uppmuntran och guidning i denna arbetsprocess.

Borås, december 2010

Lina Engström & Joel Taub

1 Inledning

Här ger vi en presentation av studiens inledning och motiverar dess relevans för vår studie. Vi presenterar även en kort sammanfattning av statistik över antal arbetssökande som är inskrivna på arbetsförmedlingen i Borås och hur många lediga jobb det finns att söka i kommunen för tillfället.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Ökning av högskolestudenter

Denna uppsats handlar om varför en grupp studenter på högskolan har valt att utbilda sig. Utifrån en sociologisk synvinkel undersöker vi vad som har lett till att dessa studenter gjort sina val. Med anledning av ökningen av antalet högskolestudenter och den rådande situationen på arbetsmarknaden anser vi att det är av relevans att ta del utav den nuvarande statistiken gällande högskola, arbetsmarknad och utbildningsnivå för att få en överblick över nuläget.

Allt fler väljer att utbilda sig på högskolenivå, både antalet sökande och intagna har ökat genom åren. Här presenterar vi en kort sammanfattning över den senaste statistiken från Högskoleverkets årsrapport 2010 och Veckobladet från Högskolan i Borås 2010-03-05 samt Högskoleverkets årsrapport från 2010, som redovisar 2009 års statistik, visar att antalet studenter vid landets universitet och högskolor har ökat med 22000 (8 %) från 2008 till 2009.¹ Under samma period ökade även antalet sökande till högskolan med 30 %. Trots denna stora ökning är såväl studenter med lågutbildade föräldrar och studenter med utländsk bakgrund fortfarande underrepresenterade.² I Borås där vi har genomfört vår undersökning har antalet högskolestudenter ökat med 11 % från 2008 till 2009 och detta är den största ökningen de senaste 5 åren.³

1.2.2 Situationen på arbetsmarknaden

Då antalet studenter har ökat på högskolan i Borås så har vi tittat närmare på hur arbetsmarknaden ser ut. Syftet med detta är att se om vi kan finna en koppling mellan ökningen på högskolan och arbetsmarknadssituationen. Detta kommer vi att diskutera längre fram i uppsatsen. Siffran för antalet arbetslösa mellan åldrarna 18-24 i Sverige var i juli 2009

¹Högskoleverket, *Statistisk analys* <http://www.hsv.se/download/18.d4c7e6a128941e891580006509/antal-sokande-fortsatter-oka2010-7..pdf>

²Högskoleverket, *Årsrapport*, <http://www.hsv.se/download/18.5549c4e7128dece8c6280002899/1010R->

³Högskolan i Borås, *Veckobladet*, http://www.hb.se/wps/portal/nyheter/artikel?name=hb2010-03-05_rekordar

närmare 52000. Detta är nästan en fördubbling mot samma tid föregående år.⁴ Antalet arbetslösa i Borås kommun är idag (10/11-10) 2510 st. och det finns via arbetsförmedlingen idag (10/11-10) 215 lediga jobb i Borås kommun, varav bara 15 inte kräver eftergymnasial utbildning.⁵

1.2.3 Utbildningsnivån i Sverige

Det är knappt hälften av Sveriges 4, 8 miljoner invånare i åldern 25-64 år som har gymnasial utbildning som högsta nivå, dock har det skett en utveckling mellan 1990 och 2000-talet, i antalet invånare som har en eftergymnasial utbildning, mer än var tredje svensk i åldern 25–64 år räknas in i denna kategori. En förklaring är att utbudet av utbildningar har ökat och att det finns mer att välja på både inom högskolenivå och yrkesutbildning⁶

1.3 Problemformulering och syfte

Då vi själva är studenter och läser vårt sista år, kom vi in på diskussionen om varför man egentligen väljer att utbilda sig. Med dessa tankar i bakgrunden växte studiens syfte fram, och vi tittade närmare på statistiken över ökningen av högskolestudenter och den rådande arbetslösheten.

Med en sociologisk synvinkel har vi som syfte att undersöka en grupp av studenter på högskolenivå för att få en större uppfattning om varför de har valt att utbilda sig och vad som driver dem att studera vidare. Vi vill undersöka om det har någon påverkan på studenterna och deras val att utbilda sig om deras föräldrar själva har en högre utbildning eller ej. Ytterligare har vi som syfte att undersöka om det kulturella kapitalet är någonting som studenterna har fått med sig av sina föräldrar och i så fall hur det visar sig.

1.4 Frågeställningar

- Varför har studenterna valt att utbilda sig, och vad är det som driver studenterna till att vilja studera vidare?
- Påverkas studenten av huruvida båda eller någon av föräldrarna har en högre utbildning eller ej, i sitt eget val att själv vidareutbilda sig?
- Är det kulturella kapital något man får med sig från sina föräldrar och hur visar det sig i så fall?

⁴ Arbetsförmedlingen, *pressmeddelande*, 2009, <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Pressrum/Pressmeddelanden/Pressmeddelandeartiklar/Riket/8-14-2009-Nagra-ljuspunkter->

⁵ Arbetsförmedlingen, *platsbanken*, 2010, <http://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssokande/Hitta-lediga-jobb/Sok-jobb-i-Platsbanken.html?url=-123388378%2FStandard%2F>

⁶ Statistiska centralbyrån, 2010, *Utbildningsstatistik årsbok 2011*, http://www.scb.se/Pages/PressRelease_304527.aspx. s 11

1.5 Avgränsningar

I vår studie har vi valt att avgränsa oss till att intervjua studenter på Högskolan i Borås. Studenterna är mellan 20 till 31 år, detta var inget strategisk val men vi hade redan vid tankestadiet av vår uppsats kommit fram till att vi helst ville bygga undersökningen på studenter i relativt ung ålder, då det för oss är av intresse att undersöka vad som driver och påverkar dem i sitt val att utbilda sig.

1.6 Begreppsdefinitioner

I vår uppsats så använder vi oss av en del centrala nyckelbegrepp. Dessa begrepp förklarar vi med en kort beskrivning nedan.

Kulturellt kapital: I vår studie använder vi oss av Pierre Bourdieus begrepp kulturellt kapital. När vi nämner kulturellt kapital syftar vi på individens tycke, smak och intressen.⁷ För att förtydliga begreppet så är det individens sätt att agera, tala och samverka med andra människor.

Socialt kapital: När vi nämner det sociala kapitalet syftar vi på individens sociala bakgrund, familjen, vänner och släkt. Socialt kapital handlar om sociala relationer, detta kapital är ett mänskligt kapital som endast uppstår i relationer mellan olika individer.⁸ Människan socialiseras in i olika klasser, och individen nöjer sig med det man känner till och vet om, och tar till sig vissa egenskaper, smaker, stilar genom sin uppväxt.

Habitus: Med begreppet habitus syftar vi på individens handlingsmönster. Habitus är ”tyst kunskap” som formar individens sätt att tycka, känna, agera, reagera etc.⁹

Motivation: Med motivation syftar vi på vad som motiverar individen i dennes handlingar. Vi använder oss av olika motivationsstrategier i vår uppsats, dessa strategier innebär att individen antingen drivs av positiv motivation för att lyckas, eller att de drivs av ängslan att inte lyckas.¹⁰

Press: Med press menar vi inre och yttre press. Den inre pressen kommer från individen själv, medans den yttre pressen kommer ifrån individens omgivning.¹¹

⁷ Bourdieu, 1986, *The forms of capital*, I J. Richardson (Ed.) Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education, New York, Greenwood, s 241-258

⁸ Bourdieu, 1984, *Kultur och Kritik*, s 10

⁹ Bourdieu, 1995, *Praktiskt förnuft, Bidrag till en handlingsteori*, s 15

¹⁰ Berliner & Calfee, 1996, *Handbook Of Educational Psychology*, s 173

¹¹ Berliner & Calfee, 1996, s 152-153

2 Tidigare Forskning

Här presenterar vi tidigare forskning som är av relevans för vår studie . Vi redogör för olika faktorer som kan spela roll för individens val att vidareutbilda sig och ger en bakgrundsbild av hur historien gällande vilka som utbildar sig har sett ut samt hur historien har förändrats. Vi presenterar forskning gällande Bourdieus begrepp habitus och dess påverkan av val i livet, socialt kapital och social bakgrund tas upp samt forskning gällande motivation som ett redskap för att lyckas.

2.1 Barn som väljer högre utbildning

2.1.2 Uppväxtvillkor

Då vår undersökning bygger på en grupp studenter och deras val i att utbilda sig är det av relevans för oss att ta del av faktorer som kan spela roll för individens val att vidareutbilda sig. Vi har även ett intresse i att se hur utbildningshistorien ser ut gällande vilka som utbildar sig och även att ta del av hur historien har förändrats.

I början av 1900 talet så var den dåvarande folkskolan sex år och de flesta barn gick inte i skolan längre än så. Det var endast en liten majoritet som tog sig in på den högre universitetsnivån. Idag ser förhållandena annorlunda ut, den obligatoriska skolgången har förlängts från sex till nio år och de flesta elever fortsätter därefter i någon form av vidareutbildning. Universiteten har öppnat upp och allt fler når dit, dock är det fortfarande en skillnad i vilka som väljer och har möjligheten att studera på en högre nivå. Trots dessa förändringar så finns det ett mönster som fortfarande råder, barn till tjänstemän tenderar i större grad att vidareutbilda sig än vad barn från arbetarhem gör.¹² Barnen påverkas av föräldrarnas sociala klasstillhörighet i sin möjlighet till framgång i utbildning.

Det är vanligt att barn som läser och skriver redan innan skolstart kommer från hem där föräldrarna ofta är högutbildade.¹³ Hemmet blir en läromiljö som stimulerar barnet till nyfikenhet att lära. Att det är just högutbildade föräldrar som bidrar till barnens intresse kan tyda på att de ofta själva har ett stort intresse och är belästa. Om föräldrarna dessutom förmedlar en positiv bild av skolan och att utbilda sig, så tenderar även barnen att anstränga sig mer i skolan och även själva välja att studera vidare i äldre ålder.¹⁴ Livsvillkoren ser olika ut för barn från olika samhällsklasser, för individen kan detta innebära att de som inte har tillräckligt goda uppväxtvillkor senare i livet kan missgynnas när det gäller att få ett tillfredställande arbete och en bra lön.¹⁵

En stor del av barn till arbetarklassföräldrar väljer att börja arbeta istället för att studera efter grundskolan. En förklaring kan vara att dessa barn inte ser det som en möjlighet för dem att utbilda sig och se det som en långsiktig investeringsplan. Ofta gör barnen som föräldrarna gör och de barn som har växt upp med lågutbildade föräldrar har inte den livsvärld där utbildning

¹² Eriksson & Jonsson, 1994, *Sorteringen I skolan: studier av snedrekrytering och utbildningens konsekvenser*, s 46

¹³ Eriksson & Jonsson, 1994, s 46

¹⁴ Eriksson & Jonsson, 1994, s 46

¹⁵ Eriksson & Jonsson, 1994, s 43

värderas högst. Det blir en kortsiktig plan som kan handla om ren överlevnad. Dock finns det de arbetarklassbarn som siktar högre än sina föräldrar. Insikten i att vilja få det bättre än vad föräldrarna har haft det kan fungera som en morot för de barn som väljer att vidareutbilda sig.¹⁶ Anledningen till att en individ väljer att bryta mönstret och gå sin egen väg kan även ses som att denne vill förändra det tillstånd som annars skulle bibehållas. Den inre påverkan styr då snarare än styrning från omgivningen¹⁷

2.1.3 Samspel mellan social bakgrund och karriärval

Det är av relevans för oss att ta del av olika förklaringar för individens val då vi undersöker varför studenterna har valt att utbilda sig. Sverker Lindblad tar upp Diego Gambettas, Professor i sociologi, förklaringsmodell för individens val att för högre utbildning i boken *Sorteringen i skolan*. Gambetta centraliserar tre förklaringsmodeller till individuella val till högre studier. Strukturalistisk förklaring innebär att individen ser yttre strukturella begränsningar, som lämnar obetydligt lite utrymme för individuellt agerande, individen är fången i sin nuvarande situation eller saknar i praktiken olika alternativ att välja mellan.¹⁸ Inre drivkraft innebär att individen styrs av en omedveten drivkraft som driver dem till handling, t.ex. kulturellt och social tillhörighet.¹⁹ Det rationella beslutet innebär att individens grundval baseras på mer eller mindre givna preferenser.²⁰ Både de yttre strukturella förklaringarna och de inre drivkrafterna liknas vid att individen ”knuffas in” på en vis bana i livet. De rationella besluten syftar på att individen tar sina beslut av egen fri vilja.²¹ Gambettas förklaringsmodeller har fått stor uppmärksamhet inom forskning om utbildning. Gambettas slutsatser är att valet till högre utbildning kommer av rationella beslut då de flesta unga och vuxna har förmågan att göra rationella beslut som berör deras liv och framtid.

2.1.4 Självuppfattning

Dr Susan Harter skriver att ungdomsåren i en människas liv är mycket avgörande för både skapandet och förändringar av individens egen självuppfattning. Det är en tid där individen söker efter sin egen identitet, och antingen hittar den eller fastnar i en konflikt av olika roller och tillhörigheter. En avgörande faktor för att hitta en stabil grund i livet och senare göra rätta val är att man under ungdomsåren har en stark tro på sig själv. Den egna självuppfattningen är inte ett konstant tillstånd, utan ändras genom åren och kan pendla fram och tillbaka, dock tenderar de ungdomar som har en god självuppfattning och starkt självförtroende att se sin egen kompetens att göra tidiga och bra val för vuxenlivet.²² Harter pekar på att det i större grad är just barns och ungdomars känsla för tillhörighet och social acceptans som skapar den självkänsla som behövs för att senare i livet t.ex. göra valet att vidareutbilda sig, och att fokus inte är lika stort på prestationen i skolan. Harter menar att en god självkänsla växer fram hos

¹⁶ Eriksson & Jonsson, 1994, s 48

¹⁷ Engdahl & Larsson, 2006, *Sociologiska perspektiv*, s 33

¹⁸ Eriksson & Jonsson, 1994, s 177

¹⁹ Eriksson & Jonsson, 1994, s 177

²⁰ Eriksson & Jonsson, 1994, s 177

²¹ Eriksson & Jonsson, 1994, s 177

²² Berliner & Calfee, 1996, s 152

barn i skolåldern om de tidigt får känna att det de gör är meningsfullt, det ger en känsla av att de har kontroll över vad de gör och kan på så vis känna en självbelöning då de lyckas genomföra en uppgift. Det handlar om positiv stimulans för den egna självuppfattningen.²³ Individer tar till sig kunskap och lär på olika sätt. Konstruktionen av motivation och personlighet har använts i forskning för att förstå och förutspå skolprestation. Vissa lär sig fortare och effektivare en andra, effektivt lärande kan bl.a. kopplas samman med faktorer som motivation, känsla för kontexten, och förmågan att hantera stress och ångest. Det är både kognitiva och icke kognitiva förmågor så som självförtroende, självmotivation och självmedvetenhet som spelar viktiga roller för individens kunskapsutveckling²⁴

2.2 Det flexibla samhället

Då vi vill undersöka en grupp studenter gällande deras val att utbilda sig så är flexibilitet ett relevant begrepp att ta del av då det i dagens flexibla samhälle kan ställas krav på att individen skall vara uppdaterad, självständig och oberoende.

Richard Sennett talar om övergången från hantverksidealet till den nya kapitalistiska kulturen. Sennett skriver om den traditionsstyrda individen, människan som var bunden till tradition, visste sin plats och hade en stolthet över sitt yrke. Där var den fasta långsiktiga relationen en grogrund som höll ihop individens samhälle. Dock fanns drömmen om att den nya generationen, barnen skulle få det bättre och kunna slå sig fria.

I det nya kapitalistiska samhället råder stress, ”flexibilitetsångest” och det ständiga kravet på att individen skall vara oberoende, alltid vara beredd på att förändra och förbättra sig själv. Människan måste ständigt uppdatera sig och känslan av att när som helst bli utbytbar finns ofta i kulisserna. Sennett menar att samtidigt som vi befinner oss i en god nationell ekonomisk tillväxt så blir människan lidande, individens karaktär blir hotad då balansgången mellan det yttre trycket, förväntningarna från samhället, lätt krockar med individens egen självuppfattning.²⁵ Ur ett utbildningsperspektiv blir flexibilitet intressant att använda, då det kan ha en påverkan på individens val att utbilda sig.

2.3 Flexibelt habitus

Forskning gällande Bourdieus term habitus har gjorts med många olika inriktningar och syften. Individen formas i sin uppväxtmiljö och tar efter de äldres beteenden, habitus skapas genom ”tyst kunskap” individens sätt att känna, tycka, reagera, agera, tala etc. . Då vi vill få en förståelse för studenternas val att utbilda sig och även se om föräldrarnas kapital påverkar studenterna i deras val att utbilda sig, så har vi intresse i att ta del av forskning kring begreppet habitus. I artikeln *Twenty first century dis-ease? Habitual reflexivity or the reflexive habitus* skriven av Paul Sweetman i tidskriften *The Sociological Review* behandlas frågan på vilket sätt vi är en produkt av vår uppfostran och även av den klass vi är uppfostrade inom.²⁶ Habitus reproducerar den sociala strukturen i den mån att vi håller oss inom ramarna för vårt habitus så att vi uppfyller de mål i livet vi har realistiskt chans att nå. Genom habitus

²³ Berliner & Calfee, 1996, s 153

²⁴ Rosengren & Öhngren, 1997, *An evaluation of Swedish research in education*, s 84-85

²⁵ Sennett, 1999, *The corrosion of character*, s 77-78

²⁶ Sweetman, 2003, “Twenty first century dis-ease? Habitual reflexivity or the reflexive habitus”

uppfyller vi vårt öde som medlemmar i den klass vi tillhör.²⁷ Får vi genom vår uppväxt och under formandet av vårt habitus delar av våra föräldrars olika kapital med oss borde möjligheterna vara större för någon med större ekonomiskt kapital att hävda sig inom det ekonomiska fältet, någon med större kulturellt kapital att hävda sig inom det kulturella fältet osv. Har man föräldrar som besitter ett stort utbildningskapital borde chanserna att själv kunna utbilda sig vara större än hos en person med föräldrar utan eller med mindre utbildningskapital. Diskussionen i artikeln handlar främst om det reflexiva habitus, eller det flexibla habitus. Förklaringen till varför habitus har blivit mer flexibelt eller behöver bli mer flexibelt är att många olika strukturer i samhället är föränderliga och förändras snabbt, ekonomiska, sociala och kulturella förändringar sker hela tiden och för att kunna hänga med i den snabba förändringen måste vi själva vara villiga att förändra och förbättra oss själva.²⁸ Hoppet från skola till arbetsmarknad har blivit mer utdraget eller svårdefinierat och det blir svårare för de anställda att definiera vad arbete och karriär egentligen är för någonting.²⁹ Det räcker inte att vara bra på en sak idag utan man måste behärska en massa olika saker i sitt arbete.³⁰ Bourdieu själv menar att ett reflexivt habitus endast uppträder i krissituationer då reflexiviteten tyder på ett misslyckande i anpassningen till den nya situationen som uppstår.³¹

2.4 Studie om Kulturellt kapital och social bakgrund

Då vi kommer att undersöka studenternas val i att utbilda sig, är det även av relevans att ta del av forskning som gäller det kulturella kapitalet och den sociala bakgrunden.

Utbildningskapitalet är en del av det kulturella kapitalet, vilket för oss är av stort intresse att se närmare på för vår studies utformning. I en artikel författad av Derek Robbins, presenteras och diskuteras ett samarbete mellan de franska sociologerna Pierre Bourdieu och Jean-Claude Passeron. Artikelns syfte är att undersöka introduktionen och innebörden av kulturellt kapital i ett utbildningssociologiskt perspektiv.³² Den beskriver Bourdieus undersökningar om kultur och kulturellt kapital i den franska kolonin Algeriet. Han upptäckte att lantbruks- och olika folkstammar i Algeriet tvingades ändra sina attityder och sitt uppträdande för att leva i sitt eget land när fransmännen kolonialiserade Algeriet.³³ Bourdieu ville undersöka detta som han kallade för påtvingad kulturell anpassning.³⁴ För att se hur Bourdieu myntade uttrycket kulturellt kapital får vi titta närmare på boken: *les etudiants et la culture* som Bourdieu skrev tillsammans med Passeron där de genomförde två undersökningar med sociologi- och filosofistudenter som studerade vid universitetet i Lille i Frankrike.³⁵ Den första delen av de två undersökningarna bestod av 52 olika frågor som handlade om respondenternas bakgrund på olika vis. Frågor ställdes gällande nationalitet, ålder, civilstatus och andra uppgifter.

²⁷ Sweetman, 2003, s 532

²⁸ Sweetman, 2003, s 537

²⁹ Sweetman, 2003, s 538

³⁰ Sweetman, 2003, s 538

³¹ Sweetman, 2003, s 538

³² Robbins, 2005, "The origins, early development and status of Bourdieu's concept of "cultural capital"

³³ Robbins, 2005, s 16

³⁴ Robbins, 2005 s 16

³⁵ Robbins, 2005, s 20

Fortsättningsvis ställdes frågor om föräldrar och deras profession och utbildning. Vidare ställdes frågor gällande studieteknik, vad för dagstidningar respondenten läste osv. Denna första del av undersökningen var främst inriktad på att få bakgrundsinformation om respondenterna, deras studiesituation och om deras föräldrar hade utbildat sig och med vad de arbetade. Den andra delen i undersökningen handlade mer om kultur där frågor ställdes om vad respondenterna hade för relation till olika saker som förknippas med kultur bl.a. om man läste klassiska texter, som man inte fått av sina lärare, om man såg på teater, vad man lyssnade på för typ av musik och andra saker med anknytning till kultur.³⁶ Genom den första delen av undersökningen kunde Bourdieu och Passeron se olika attityder hos respondenter och främst koppla det till socialt ursprung.³⁷ Man kom fram till att det inte finns någon specifik kultur för de med lägre kulturellt kapital att ta till sig för att kompensera bristen. Det kulturella kapitalet har inget absolut värde som man kan mäta mot andra saker.³⁸

2.5 En studie om Collegestudenter

Då vårt intresse ligger i att undersöka varför studenter utbildar sig så har vi ett intresse av att ta del i forskning gällande studenter och deras förväntningar på att kunna vidareutbilda sig. Studenter i det amerikanska skolsystemet som går sitt tionde år i skolan hade högre förväntningar om att kunna vidareutbilda sig år 2002 än år 1980. Detta står att läsa i artikeln *College for some to college for all: Social background, occupational expectations, and educational expectations over time*, i tidsskriften *Social Science Research*. Studenter som har föräldrar som har läst på college har själva större chans att läsa på college.³⁹ År 2002 hade det i det närmaste blivit norm för unga amerikaner att förvänta sig att läsa en fyraårig collegeutbildning.⁴⁰ Men det är inte bara så att studenter väljer att utbilda sig vidare därför att deras föräldrar har gjort det före, studenters yrkesmässiga ambitioner har också ändras.⁴¹ År 2002 var det troligare att fler sökte sig till yrken som krävde högre utbildningar exempelvis läkare och advokat än under år 1980.⁴² Samtidigt finns det saker som tyder på att föräldrars utbildningsbakgrund och studenternas yrkesmässiga ambitioner hade en vagare koppling till studenternas utbildningsplaner år 2002 jämfört med 1980.⁴³ Trots att ändringar gällande subventionerade lån och en ökande terminsavgift i mitten på 80-talet gjorde det svårare att läsa på college under senare delen av 80-talet och även på 90-talet var studenternas sociala bakgrund mindre viktig i deras förväntningar att få en kandidatexamen år 2002.⁴⁴ Det kan tyckas konstigt att den sociala bakgrunden spelar mindre roll när det blir svårare att studera rent ekonomiskt. En sak som kan förklara det faktum att fler ungdomar har förväntningar och förhoppningar om att studera på college är att löner överlag har ökat för arbetare med

³⁶ Robbins, 2005, s 21

³⁷ Robbins, 2005, s 23

³⁸ Robbins, 2005, s 23

³⁹ Goyette, 2008, "College for some college for all: Social background, occupational expectations, and educational expectations over time"

⁴⁰ Goyette, 2008, s 461

⁴¹ Goyette, 2008, s 476

⁴² Goyette, 2008, s 476

⁴³ Goyette, 2008, s 476

⁴⁴ Goyette, 2008, s 467

collegeexamen.⁴⁵ Att inte utbilda sig på college har blivit mer kostsamt än att göra det.⁴⁶ Ett problem som uppstår när det handlar om mätningen av studenters förväntningar är vad det egentligen är man mäter. Tanken är att det ska mäta både studentens ambition att uppnå en viss grad av utbildning och även studentens egen uppskattning om den önskade graden av utbildningsnivå är möjlig att uppnå.⁴⁷ Många studenter kan ha en press från sin omgivning att läsa på college och därifrån själv få förväntningar att utbilda sig men kanske ha begränsningar som gör det svårt att genomföra en collegeutbildning. Sammanfattningsvis kan sägas att föräldrars utbildning spelar roll för om barnen väljer att utbilda sig vidare på college, men från åren 1980-2002 har det kommit att spela en mindre roll och andra faktorer har kommit att påverka ungdomar i deras val att läsa på college eller inte.

2.6 Inneboende och prestationsbaserad motivation

För att titta närmare på vad som driver den grupp av studenter som ingår i vår undersökning så har vi ett intresse i att ta del av forskning gällande motivation, då motivation kan vara ett starkt målmedel för val i livet.⁴⁸

I artikeln *Approach and Avoidance Achievement Goals and Intrinsic Motivation: A Meditational Analysis* diskuteras olika typer av motivation för att lära sig saker. En skillnad görs mellan inneboende motivation och prestationsbaserad motivation⁴⁹. Den inneboende motivationen är positivare laddad och innehåller uppmuntran och självbestämmande motivation, alltså motivation som kommer inifrån personen själv, medan den prestationsbaserade motivationen innehåller press, ångslan och stress⁵⁰. Man har genomfört två olika experiment där man vill skilja de två olika motivationstyperna åt. Deltagarna valdes ut slumpmässigt och delades in i tre grupper. De tre grupperna fick olika bakgrundsinformation om den uppgiften de ombads att lösa. Uppgiften bestod av ett pussel och grupp 1 fick informationen att studiens syfte var att jämföra universitetsstudenters förmåga att lösa pusslet. Grupp 2 fick informationen att de flesta studenter kommer att få samma resultat när de ska lösa pusslet men att några få sticker ut genom att de är bättre. Grupp 3 fick samma information som grupp 2 med skillnaden att istället för att säga att vissa stack ut för att de var bättre än andra så stack vissa ut för att de var sämre än andra.⁵¹ Meningen med detta var att grupp 1 var skyddade från att misslyckas medan grupp 3 egentligen bara kunde misslyckas. Grupp 2 skulle hållas mer neutral. Vad man kunde se i resultatet av undersökningen var att de olika grupperna arbetade lika hårt med uppgifterna och faktiskt lyckades lika bra, men grupp 3 som jobbade för att undvika att misslyckas hade lägre grad av inneboende motivation. De visade mindre intresse än de andra grupperna och även mindre glädje i lösandet av pusslet.⁵² I experiment 2 som liknade det första experimentet

⁴⁵ Goyette, 2008, s 476

⁴⁶ Goyette, 2008, s 476

⁴⁷ Goyette, 2008, s 476

⁴⁸ Elliot & Harackiewicz, 1996, "Approach and Avoidance Achievement Goals and Intrinsic Motivation: A Meditational Analysis"

⁴⁹ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 462

⁵⁰ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 462

⁵¹ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 464

⁵² Elliot & Harackiewicz, 1996, s 467

deltog fyrtiosju manliga och fyrtiofem kvinnliga universitetsstudenter. Skillnaden experimenten emellan var att deltagarna i experiment 2 ombads att skriva hur roligt de tyckte att det var med pussellösning innan de började med det. Det man såg i denna undersökning var att deltagarna i alla olika grupperna var lika intresserade av att lösa uppgiften på ett så kompetens sätt som möjligt.⁵³ Den skillnaden man ser när man studerar de båda experimenten är att när man ska prestera för att undvika att visa sig inkompetent är motivationen inifrån lägre än när man presterar för att visa att man är kompetent.⁵⁴ Sammanfattningsvis kan sägas att strävan efter att undvika misslyckande och strävan efter att lyckas framkallar samma mängd motivation men med den skillnaden att motivationen man har i strävan efter att lyckas är något som kommer inifrån.⁵⁵

⁵³ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 470

⁵⁴ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 471

⁵⁵ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 472

3 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redogör vi för de teoretiska utgångspunkterna vår studie bygger på. Vi ger en presentation av Pierre Bourdieus kapitalteori och redogör för Hazel Marcus motivationsstrategier och självscheman

3.1 Kapitalteori

Vi vill i vår studie undersöka om studenterna i våra intervjuer har påverkats av huruvida deras föräldrar har en högre utbildning eller ej i sitt eget val att utbilda sig. Vi har intresse av att ta del av Pierre Bourdieus kapitalteorier och diskussioner kring detta.

Pierre Bourdieu (1984) har uttryckt att ”Sociologi är vetenskapen om institutionerna och om den lyckliga eller olyckliga relationen människor kan ha till institutioner”.⁵⁶ Bourdieu är känd för sin förmåga att forma teoretiska samband mellan olika detaljer i människans livsstilar och samband.⁵⁷ Bourdieu (1986) menar att vårt moderna samhälle präglas av olika sfärer och i dessa uppstår det hård konkurrens om både makt och erkännande. Dessa sfärer är uppdelade i olika grupper: politik, ekonomi, kultur, religion etc. Med detta som central utgångspunkt så undersöker Bourdieu de olika maktförhållandena som existerar i och mellan dessa samhällsområden, där det kulturella kapitalet, smaken, språket, konsten, litteraturen, de kulturella, ekonomiska, politiska, religiösa och akademiska maktfälten.⁵⁸ Bourdieus intresse ligger huvudsakligen i att se på och förklara hur dominans och ojämlikhet uppstår och framförallt reproduceras.⁵⁹ Tre huvudbegrepp används som redskap i Bourdieus analys, dessa huvudbegrepp består av fält, kapital och habitus.⁶⁰ Vi presenterar Bourdieus kapitalteorier-ekonomiskt kapital, kulturellt kapital, socialt kapital och symboliskt kapital och begreppen fält och habitus.

Vi kommer att använda oss av kulturellt kapital, socialt kapital, och habitus i vår studie. Vårt val att använda oss av dessa utgångspunkter är för att se vad man får med sig från sina föräldrar gällande kapital och om detta har någon påverkan i valet att utbilda sig på högre nivå. Tanken bakom att presentera även begreppet fält och det ekonomiska kapitalet är att vi vill ge en bredare överblick av Bourdieus teorier.

3.1.2 Fält

Det är i det sociala rummet, dvs. rummet av livsstilar, de olika fälten existerar mellan olika samhällsklasser och yrken.⁶¹ Ett socialt fält består av ett sammanlänkat system av relationer, det kan liknas vid en spelplan där alla i spelet känner till reglerna och de sociala normer som råder där. Fältet kan bestå av religion, politik, konst eller ekonomi. Aktörerna i fältet måste agera på ett gångbart sätt och ha resurser som erkänns av de andra och skapas först då det blir

⁵⁶ Bourdieu, 1984, s 8

⁵⁷ Engdahl & Larsson, 2006, s 8

⁵⁸ Bourdieu, 1986, *Kultursociologiska texter*, s 7

⁵⁹ Engdahl & Larsson, 2006, s 229

⁶⁰ Engdahl & Larsson, 2006, s 229

⁶¹ Engdahl & Larsson, 2006, s 237

erkänt av aktörerna i samma fält, det går därför inte att bli ”godkänd” om det inte är av vikt och godkänns av de andra aktörerna.⁶² Det kan handla om hur man för sig, talar och agerar. Dessa fält nämner Bourdieu som kapitaltillgångar.⁶³ Ju större kapital en individ har, desto mera plats kan individen ta i det sociala rummet, och individen kan röra sig fritt på flera ställen.⁶⁴

3.1.3 Ekonomiskt kapital

Termen ekonomiskt kapital nämns ofta i samma mening som kulturellt kapital i boken *Praktiskt förnuft, bidrag till en handlingsteori* av Pierre Bourdieu. Bourdieu (1995) talar om att det finns två dimensioner av hur kapital kommer till uttryck. Den första dimensionen står i enlighet med agenternas totala volym av olika kapitalarter och den andra dimensionen handlar om vilken struktur deras kapital har, som innebär vilken vikt deras olika kapital har i relation till deras totala kapitalvolym.⁶⁵ Här kommer jämförelsen mellan ekonomiskt- och kulturellt kapital in i och med att en jämförelse görs mellan professorer som benämns som relativt rikare på kulturellt än ekonomiskt kapital och företagsledare som däremot benämns som relativt rikare på ekonomiskt än kulturellt kapital.⁶⁶ Det ekonomiska kapitalet handlar om just ekonomi och var någonstans man befinner sig inom det ekonomiska fältet bestäms genom vilka ekonomiska tillgångar man besitter. Det ekonomiska fältet är enligt Bourdieu ett fält bland alla andra, men är speciellt av den anledningen att det är det dominerande fältet inom de moderna kapitalistiska samhällena.⁶⁷

3.1.4 Kulturellt kapital

Det kulturella kapitalet innefattar ”god smak”, konst och utbildning etc. Detta kapital är enligt Bourdieu det största och mest avgörande kapitalet i vår moderna tid. I Frankrike så är betydelsen stor för då det gäller att känna till konst, klassisk musik, litteratur och även i hur man för sig, talar, artikulerar, och hur man behärskar konsten i att samtala. I Sverige har detta kommit att kallas finkultur.⁶⁸ Det kulturella kapitalet kräver att individen är uppväxt i ”rätt” familj, då det handlar om smak som reproduceras av familj och släkt. Kulturellt kapital existerar i tre former: förkroppsligat tillstånd vilket innefattar kunskap, smak och tycke, vilket är starkt knutit till individens habitus. Objektivt tillstånd, vilket innefattar kulturella materiella objekt så som konst, böcker, instrument och andra ting av kulturellt värde. Institutionellt tillstånd, yrkesbevis, examensbevis, etc. Bourdieu (1986) nämner att det institutionella tillståndet endast kan räknas om det är av värde för samhället, först då är det legitimt.⁶⁹

⁶² Bourdieu, 1986, s 297

⁶³ Engdahl & Larsson, 2006, s 230

⁶⁴ Bourdieu, 1986, s 297

⁶⁵ Bourdieu, 1995, s 16

⁶⁶ Bourdieu, 1995, s 18

⁶⁷ Broady, 1990, *Sociologi och Epistemologi*, s 274

⁶⁸ Engdahl & Larsson, 2006, s 230

⁶⁹ Bourdieu, 1986, s,241-258

3.1.5 Socialt kapital

Socialt kapital innefattar individens sociala bakgrund. Den sociala bakgrunden är familjen, släkten och vänner. Det sociala kapitalet innefattar även individens sociala nätverk, ju större och omfattande socialt kapital individen har, desto lättare är det att t.ex. få ett bra och välbetalt arbete i vuxenlivet. Dock med förutsättning att individens nätverk är av rätt potential.⁷⁰ De individer som föds in i en ”kapitalfattig” miljö har inte lika bra förutsättningar för att lyckas bredda sin livsvärld som de med god tillgång i kapitalen. Bourdieu(1989) påpekar att man nöjer sig med det man känner till och vet om, att man tar till sig vissa egenskaper, smaker, stilar och tycken genom sin uppväxt. Människorna socialiseras in i olika klasser och att det är svårt att bryta reproduktionscykeln.⁷¹ Socialt kapital handlar om sociala relationer, alltså är detta kapital ett mänskligt kapital som endast uppstår i relationer mellan olika individer.⁷²

3.1.6 Symboliskt kapital

Bourdieu (1986) menar att symboliskt kapital inte är en egen kapitalform, utan ett tillstånd hos de andra kapitalen.⁷³

Det symboliska kapitalet skapas först då det blir erkänt av de andra aktörerna i samma fält, om kapitalet är av vikt och godkännande hos de andra aktörerna, först då kan det bli ett symboliskt kapital. Bourdieu (1986) menar att det symboliska kapitalet, likt de andra kapitalen är ett maktmedel.⁷⁴ De som har ekonomiskt kapital kan även skaffa sig t.ex. kulturellt kapital. Det går på så vis att köpa sig yttre attribut som blir till ett symboliskt kapital. Symboliskt kapital kan handla om att ha ett utbildningsbevis, som blir ett utbildningskapital.⁷⁵ Den sociala kompetensen ingår även under begreppet symboliskt kapital. Den sociala kompetensen är en så kallad tyst resurs, en resurs som handlar om att kunna hantera olika relationer och situationer.⁷⁶

3.1.7 Habitus

Då vårt syfte är att undersöka om studenternas val att utbilda sig har påverkats av deras föräldrar, är det för oss av relevans att ta del av begreppet habitus då det förklarar närmare hur individen formas i sin uppväxtmiljö och tar efter de äldre och deras beteenden. Bourdieu (1984) menar att alla individer formas till ett visst tycke och smak utan att den är direkt medveten om det.⁷⁷ Habitus skapar genom ”tyst kunskap”, individens sätt att tycka, känna, agera, reagera, tala, gå på etc.⁷⁸ Det blir individens sociala rum och den gör som den har blivit

⁷⁰ Bourdieu, 1986, s 292

⁷¹ Bourdieu, 1989, “Social space and Symbolic power”, s 306

⁷² Bourdieu, 1984, s 10

⁷³ Bourdieu, 1986, s 299

⁷⁴ Bourdieu, 1986, s 300

⁷⁵ Engdahl & Larsson, 2006, s 230

⁷⁶ Engdahl & Larsson, 2006, s 230

⁷⁷ Bourdieu, 1984, s 148

⁷⁸ Bourdieu, 1994, s 15

formad och lärd till.⁷⁹ Individens habitus kan vara till hjälp men även göra det svårt då det gäller att ta sin plats i ett visst fält. Den som inte vet hur den skall göra och bete sig kommer lätt att uppfattas som en främling hos de andra i fältet och kan därför ha svårigheter att, eller inte alls få tillträde till detta specifika fält.⁸⁰

3.2 Motivation

3.2.1 Positivt självschema

Då vi vill se vad som driver studenterna i deras val att utbilda sig så kommer vi att använda oss av motivationsteorier. Vi kommer att utgå ifrån teorier om mål, eftersträvan och motivationsstrategier. Det är av intresse att se om studenternas habitus, kulturella och sociala kapital kan kopplas samman med den motivationsform som driver dem.

Hazel Marcus, Professor i Social psykologi presenterar en mångsidig länk mellan motiverade kognitiva konstruktioner så som mål, tro, motivation, eftersträvan och känslolägen.

Självschema är individuellt konstruerade, dynamiska och kontextberoende och skapas av kunskapen om sitt eget jag. Självskemat hjälper individen att sätta upp mål och bidrar till en självreglering av individens kognitiva förmåga, känslor och mål.⁸¹ Det positiva självskemat fungerar främst för individens goda självbild och självförtroende, vilken blir ett verktyg för att uppnå det individen vill lyckas med och bli. Individer med ett positivt självschema tenderar att prestera bra i skolan, kunna sätta upp mål och känna sig självsäker inför de utmaningar den möter.⁸²

3.2.2 Den defensiva motivationsstrategin

Det finns individer som drivs av en defensiv pessimism. Dessa individer tenderar att sätta upp låga förväntningar på sig själva och har svårt att se att de kan lyckas med utmaningar.

Studenter i detta tillstånd brukar ofta förmedla en låg självbild och deras självschema är negativa. De tenderar till att gräva ner sig och hamna i en negativ livscykel. Dock kan ängslan av att inte lyckas öka individens ansträngningar och målen kan uppnås genom rädslan att göra mindre bra ifrån sig. Även fast det som driver dessa individer är av negativ utgångspunkt så räknas den defensiva pessimismen som ett motivationsverktyg.⁸³

⁷⁹ Bourdieu, 1994, s 15

⁸⁰ Engdahl & Larsson, 2006, s 232

⁸¹ Berliner & Calfee, 1996, s 172

⁸² Berliner & Calfee, 1996, s 173

⁸³ Berliner & Calfee, 1996, s 173

4 Metod

Här presenterar vi den kvalitativa metod vi har valt och för en diskussion om varför vår valda metod lämpar sig för vår studie. Vi redogör även för hur vi skapade vårt utgångsmaterial och ger en inblick i hur intervjuguiden formades.

4.1 Vetenskapligt perspektiv

4.1.2 Hermeneutisk meningstolkning

Inom hermeneutiken studerar forskaren tolkning av texter. Syftet med den hermeneutiken tolkningen är att få en giltig och gemensam förståelse av meningen i texten.⁸⁴ Det hermeneutiska perspektivets centrala tema är tolkning av mening, med specifikt fokus på de speciella slag av meningar som eftersöks, och de frågor som forskaren ställer till texten.⁸⁵ Samtalet och texten är central i den hermeneutiska traditionen, och vikten läggs på uttolkarens förkunskap om textens innehåll.⁸⁶ Då vi vill förstå våra respondenter och det de berättar kommer vi att utgå ifrån en hermeneutisk meningstolkning. För att kunna förstå individens berättelser är det viktigt att se till kontexten och ej plocka ut det som sägs ur sitt sammanhang. Helhetsbilden skapar på så vis förståelsen för respondentens svar och berättelse. Det är av stor vikt att hålla sig inom ramarna och att forskaren ej går utanför temat.⁸⁷ Ett huvudtema för hermeneutiken är att "Meningen hos en del endast kan förstås om den sätts i samband med helheten"⁸⁸ Tolkningsprocessen sker med hjälp av den hermeneutiska cirkeln där delarna och helheten ständigt samverkar.⁸⁹



Figur 1: Den hermeneutiska cirkeln, ursprunglig version.⁹⁰

4.1.3 Forskningsansats

Det finns olika förklaringsmodeller som forskaren kan utgå ifrån. Med den induktiva ansatsen utgår forskaren från empirin och bygger sedan teorier utifrån dessa.⁹¹ Den deduktiva ansatsen bygger på att forskaren utgår ifrån teorin, generella regler och förklarar på så vis empirin.⁹² Det finns ytterligare en ansats, som kan förklaras vara en blandning av de ovan nämnda

⁸⁴ Kvale & Brinkmann, 2009, *Den Kvalitativa Forskningsintervjun*, s 66-67

⁸⁵ Kvale & Brinkmann, 2009, s 66

⁸⁶ Kvale & Brinkmann, 2009, s 66

⁸⁷ Kvale & Brinkmann, 2009, s 226

⁸⁸ Alvesson & Sköldberg, 2008, *Tolkning och reflektion*, s 193

⁸⁹ Alvesson & Sköldberg, 2008, s 193

⁹⁰ Alvesson & Sköldberg, 2008, s 193

⁹¹ Alvesson & Sköldberg, 2008, s 54

⁹² Alvesson & Sköldberg, 2008, s 55

ansatserna, abduktion, vilket vi kommer att använda oss av. Den abduktiva ansatsen utgår ifrån empirin, men förkastar inte teorin.⁹³ Då vi har skapat teman utifrån de teorier vi fördjupat oss i, och även kommer att bygga vår uppsats på empirin lämpar sig den abduktiva ansatsen bra för vårt ändamål.

Då vårt syfte med vår studie är att få en förståelse för varför en grupp studenter har valt att utbilda sig, vad som driver dem i deras studier och även se huruvida de har påverkats utifrån om deras föräldrar har en högre utbildning eller ej så kommer vi att använda oss av kvalitativa intervjuer i vår undersökning. Den kvalitativa intervjun lämpar sig bra då vi anser att vi får en djupare förståelse för intervjupersonen, och det ger oss även en chans att ställa följdfrågor och be den intervjuade att utveckla sina svar om detta skulle behövas.⁹⁴ Olika typer av intervjuer skiljs åt av graden av struktur.⁹⁵ Det finns strukturerade intervjuer, semistrukturerade intervjuer, tematiskt öppna intervjuer och den helt öppna intervjun.⁹⁶ I vårt arbete har vi använt oss av den semistrukturerade intervjun. Vad som utmärker denna typ av intervju är att ett antal tydliga frågor läses upp, men de svar som intervjupersonen ger kan även följas upp med följdfrågor.⁹⁷ Detta är lämpligt om intervjuerna används som informationshämtningsmetod, vilket det ju har gjort i vårt fall.⁹⁸

4.2 Urval

De åtta studenter vi har intervjuat läser vid Högskolan i Borås på fem olika program och på fyra olika institutioner. Intervjupersonerna är mellan 20-31 år gamla. Den könsmässiga uppdelningen på intervjupersonerna är sex kvinnor och två män. Då vi inte anser att studenternas kön är relevant i vår undersökning spelade det ingen roll att fler kvinnor än män deltog. Vi har använt oss av en snöbollsselektion för att få tag i studenter till vår intervju. Vi kontaktade studenter vi var bekanta med inom de olika programmen, för att sedan låta dessa studenter sprida vidare bland sina kurskamrater att vi sökte intervjupersoner till vår kandidatuppsats. Våra kontakter rekommenderade oss ett antal studenter som kunde tänka sig att delta och därefter tog vi kontakt med dessa personer och bokade in intervjuer.

Snöbollsselektionen föll sig mest lämplig som metod i vårt urval då de personer vi kontaktade redan hade tillgång till de fält vi ville undersöka.⁹⁹ En risk med snöbollsselektionen som kan uppstå är att selektionen kan begränsas till ett snävare, specifikt nätverk, vilket kan göra att forskaren går miste om en bredare målgrupp.¹⁰⁰ Då vi var intresserade av komma i kontakt med studenter på högskolan i Borås, resonerade vi kring om snöbollsselektionen kunde begränsa oss i vår kontakt med respondenter. Vi fann att snöbollsselektionen lämpade sig bra för att fånga upp respondenter till vår studie.

⁹³ Alvesson & Sköldberg, 2008, s 55

⁹⁴ Aspers, 2007, *Etnografiska Metoder*, s133

⁹⁵ Aspers, 2007, s136

⁹⁶ Aspers, 2007, s136

⁹⁷ Aspers, 2007, s137

⁹⁸ Aspers, 2007, s137

⁹⁹ Aspers, 2007, s 91

¹⁰⁰ Aspers, 2007, s 92

För att underlätta förståelsen i vem som uttrycker vad i vårt resultat presenterar vi de studenter som vi intervjuat med en kort beskrivning.

Student 1: Kvinna, 20 år, läser Lärarprogrammet.

Student 2: Kvinna, 21 år, läser Designteknikerutbildning

Student 3: Kvinna, 21 år, läser Designteknikerutbildning

Student 4: Kvinna, 28 år, läser Opus-programmet

Student 5: Kvinna, 20 år, läser Lärarprogrammet

Student 6: Man, 31 år, läser Administratörsprogrammet

Student 7: Kvinna, 22 år, läser Opus-programmet

Student 8: Man, 22 år, läser Civilekonomprogrammet

4.2.1 Presentation av de utbildningar som studenterna läser

Studenterna läser vid 5 olika program. Nedan följer en presentation av programmen, förkunskapskrav och vad utbildningarna leder till efter avklarad examen.

Tabell 1 *Presentation av utbildningsprogram.*

101

102

103

104

105

Civilekonom Civilekonom- programmet	Administratör Administratörs- programmet	Lärare Läraryrskyrkan, grundskolans tidiga år	Designtekniker Designtekniker- utbildning inom konfektion, Textilhögskolan	Organisations och personalutvecklare OPUS-programmet
Förkunskapskrav Grundläggande behörighet samt lägst betyg G/3 i En B, Ma C och Sh A	Förkunskapskrav Grundläggande behörighet och minst G/3 i Ma B och Sh A	Förkunskapskrav Grundläggande behörighet samt lägst G/3 i Ma B och Sh A	Förkunskapskrav Grundläggande behörighet samt minst 20 veckors heltidsstudier inom mönsterkonstruktion och sömnad eller motsvarande	Förkunskapskrav Grundläggande behörighet samt lägst betyg G/3 i Ma B och Sh A
Efter avslutad utbildning erhåller studenten en Civilekonomexamen enligt tillägg i examensordningen Utbildningens längd- 4 år	Utbildningen leder till Högskoleexamen, inriktning mot offentlig förvaltning eller med en treårig kandidatexamen i företagsekonomi eller informatik Utbildningens längd- 2 år	Leder till Lärarexamen Utbildningens längd- 3, 5 år	Utbildningen är en högskoleutbildning och omfattar två års heltidsstudier och leder till Högskoleexamen med inriktning designteknikerområdet Utbildningens längd- 2 år	Avklarad utbildning i programmet Organisations- och personalutvecklare i samhället leder till Filosofie kandidatexamen med huvudområde arbetsvetenskap alternativt psykologi eller sociologi Utbildningens längd - 3år

4.2.2 Material

4.2.3 Semistrukturerad intervju

För att fånga in det vi ville undersöka så läste vi först in oss Bourdieus kapitalteori, efter att vi hade bekantat oss med teorin så diskuterade vi begreppet kulturellt kapital, habitus och socialt kapital. Vi skapade därefter en tankekarta över vad som ingår i begreppen och utformade relevanta teman och frågor till vår kvalitativa intervjuguide¹⁰⁶. Det vi valde att lägga fokus på var studentens val att utbilda sig, tankar kring utbildningen, läsoplevelser, skolkra, föräldrars utbildning och tankar om framtiden. Vi strukturerade även upp frågor som berörde

¹⁰¹ Högskolan i Borås, 2010, *Civilekonomprogrammet*, <http://www.hb.se/wps/portal!/ut/p/>

¹⁰² Högskolan i Borås, 2010, *Administratörsprogrammet*, <http://www.hb.se/wps/portal!/ut/p/>

¹⁰³ Högskolan i Borås, 2010, *Läraryrskyrkan*, <http://www.hb.se/wps/portal!/ut/p/>

¹⁰⁴ Högskolan i Borås, 2010, *Designteknikerutbildningen*, <http://www.hb.se/wps/portal!/ut/p/>

¹⁰⁵ Högskolan i Borås, 2010, *Organisations och personalutvecklare- Opus-programmet*,

<http://www.hb.se/wps/portal!/ut/p/>

¹⁰⁶ Bilaga 2, *Intervjuguide*

ämnet motivation, frågorna utformades under temat press/påverkan. Den semistrukturerade intervjuformen gör det möjligt för respondenterna att besvara frågorna utifrån sin livsvärld.¹⁰⁷ En semistrukturerad intervju innebär att forskaren försöker skapa en så fri och öppen dialog som möjligt.¹⁰⁸ Frågorna och temana som berörs är specificerade, men intervjuaren har betydligt större frihet att fördjupa svaren genom följdfrågor, på så vis kan forskaren få fram saker som man inte tänkt på ifrån början.¹⁰⁹

4.3 Tillvägagångssätt

4.3.1 Intervjutillfället

Under intervjuerna deltog endast en av oss åt gången och vi har utfört hälften av intervjuerna var för att vi båda skulle få en insikt i rollen som intervjuare och ta del av intervjupersonernas berättelser. Denna fördelning gav oss också möjligheten att utbyta tankar, erfarenheter och idéer efter att intervjuerna var genomförda och vid analysen av det insamlade materialet. Kvale skriver att det krävs träning för att bli en god intervjuare, träningen utförs just genom att intervjua, träna på sina färdigheter, kunskaper och sin bedömningsförmåga.¹¹⁰ Vi valde även att endast vara en intervjuare åt gången för att skapa ett så avslappnat samtal som möjligt med de intervjuade. Vi har använt oss av diktafon vid våra intervjuer, valet att banda intervjuerna föll sig naturligt då vi ansåg att detta gav oss största möjlighet att få ta del av tonfall, upprepningar, suckar, pauser, det som sades rakt ut och det som sades mellan raderna.¹¹¹ Att banda intervjuerna såg vi även som en fördel då vi kunde rikta uppmärksamheten åt intervjupersonen genom att inte anteckna samtidigt. Ett viktigt mål för oss var just att de intervjuade skulle känna sig så bekväma som möjligt och detta lade vi stor vikt vid att tillgodose. Kvale beskriver att god intervjuforskning sträcker sig utöver formella regler och tekniker, och likt ett hantverk skapas samtalet med den intervjuade. Intervjuaren som behärskar sin roll tänker mindre på intervjutekniken och mer på intervjupersonen.¹¹² Alla åtta intervjuer ägde rum på Högskolan i Borås i samtycke med intervjupersonerna. Det föll sig som den bästa lösningen för intervjupersonerna då de befann sig i en välkänd miljö vilket kan vara en fördel då en ny, främmande miljö ofta kan upplevas som obekvämt och osäker. Intervjuerna genomfördes i enskilda grupperum och de varade mellan 21 till 26 minuter. Vi delade ut ett informationsbrev¹¹³ med information om vår studie till intervjupersonerna innan intervjun var genomförd, informationsbrevet innehöll uppgifter om den intervjuades rättigheter, konfidentialitet, samtycke, sekretess och våra kontaktuppgifter.¹¹⁴

¹⁰⁷ May, 2001, *Samhällsvetenskaplig forskning*, s151

¹⁰⁸ May, 2001, s 150

¹⁰⁹ Aspers, 2007, s137

¹¹⁰ Kvale & Brinkmann, 2009, s 105

¹¹¹ Kvale & Brinkmann, 2009, s 105

¹¹² Kvale & Brinkmann, 2009, s 103

¹¹³ Bilaga 1, *Informationsbrev*

¹¹⁴ Kvale & Brinkmann, 2009, s 87

4.4 Etik

Enligt Vetenskapsrådet så finns det fyra huvudkrav på forskningsetiska principer som skall tillämpas inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.¹¹⁵ Dessa principer har vi tillämpat på följande vis:

4.4.1 Vetenskapsrådets fyra huvudkrav på forskningsetiska principer

Informationskravet: De personer som har deltagit har informerats om syftet med studien och vad vi undersöker. Vi har genom personlig kontakt informerat personerna att deras deltagande är frivilligt och att de har möjlighet att avbryta sin medverkan både under intervjutillfället och efteråt om de så vill.

Samtyckeskravet: Efter att vi informerat personerna om vår studie så har de fått ta ställning till om de ville delta eller ej. De medverkande skall ha rätt att själva bestämma om, hur länge och på vilka villkor deras deltagande skall ske.

Konfidentialitetskravet: Deltagarnas rätt till att vara konfidentiella har vi tillgodosett genom att bland annat koda personerna med siffror. Detta för att det inte skall gå att identifiera personerna för någon utomstående och för att vi skall behandla materialet med sekrettes.

Nyttjandekravet – Det material som rör deltagarna skall behandlas med största möjliga försiktighet och materialet skall endast användas i forskningsändamål och ej delas ut till utomstående. Efter att uppsatsen var färdigställd har vi raderat de ljudfiler som vi använt oss av i våra intervjuer. Deltagarna har även informerats om detta innan intervjustart.¹¹⁶

4.5 Bearbetning och analys av material

Vi inledde analysarbetet med att lyssna på de inspelade ljudfilerna från våra intervjuer, dels för att lära känna materialet bättre, dels för att leta efter gemensamma nämnare och avvikelser. Därefter delade vi upp intervjuerna i hälften var och transkriberade ljudmaterialet. Vi har delat in vårt insamlade material i olika teman som vi tyckte var viktiga och relevanta i undersökningen. Bearbetningen skedde med hjälp av meningskategorisering, som innebär att intervjuerna kodas i olika kategorier.¹¹⁷ Med hjälp av meningskategoriseringen kunde vi hitta likheter, olikheter och resultat som stack ut/avvek. Kategoriseringen gav oss även en bra möjlighet att med hjälp av kategorierna lättare kunde få en överblick av det transkriberade materialet. Kvale nämner att kategoriseringen kan underlätta jämförelser och hypotesprövningar då det ger en bra överblick av stora mängder material.¹¹⁸

4.5.1 Tematisk indelning

Temana vi delade in i skulle främst behandla frågorna vi har ställt i vårt syfte: varför har de medverkande studenterna valt att utbilda sig, om man får med sig sina föräldrars kulturella kapital och om man påverkas i sitt eget val att utbilda sig av om ens egna föräldrar är högre utbildade eller inte. Andra teman vi delade in i gjorde vi för att vi tyckte att de var relevanta

¹¹⁵Vetenskapsrådet, 2002, *Forskningsetiska principer inom Humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*, s 6

¹¹⁶ Vetenskapsrådet, 2002, s 7-14

¹¹⁷ Kvale & Brinkmann, 2009, s 217

¹¹⁸ Kvale & Brinkmann, 2009, s 219

för resultatet då det gällde motivation och framtidssyn. Vi har kodat de intervjuade som student 1-8. Vi har gjort analysen i två steg, i det första steget söker vi likheter och olikheter i det studenterna berättar¹¹⁹. Det andra steget är på en metanivå, meningstolkning som går mer in på djupet där vi har försökt att tolka underliggande meningar och sådant som inte sägs rakt ut.¹²⁰ Metanivån presenterar vi i diskussionskapitlet.

4.5.2 Reliabilitet och validitet

Det är främst i kvantitativa undersökningar som diskussionen kring reliabilitet och validitet förs. Även då vi kommer att genomföra en kvalitativ studie, ser vi vikten vid att tillgodose både reliabiliteten och validiteten. Reliabilitet innebär att forskaren gör en kontroll av materialet för att kontrollera att det är tillförlitligt. Rent tekniskt är det inte svårt att låta två eller flera oberoende personer skriva ut samma intervjumaterial, för att sen jämföra och anteckna det som skiljer sig åt i de olika utskriftena.¹²¹ Validitet innebär att forskaren undersöker just det som skall undersökas.¹²² Vårt syfte med intervjuerna var att få ta del av respondenternas funderingar och berättelser och därför la vi stor vikt vid att få med allt från samtliga intervjuer för att inte missa någonting vid analysen. Kvale nämner att utskriften av intervjuer blir en tolkningsfråga och därför valde vi att lyssna en gång till på alla intervjuer och denna gång gjorde vi det gemensamt. Vi förde egna anteckningar och diskuterade sedan materialet med varandra. Detta gav oss möjlighet att dela med oss av vår tolkning och undvika eventuella feltolkningar¹²³

4.5.3 Förförståelse

Vår förförståelse är att barn till högutbildade föräldrar oftare söker sig till universitets- och högskoleutbildningar än barn vars föräldrar inte har någon högre utbildning. Med högre utbildning menar vi just universitets- eller högskoleutbildning. Vår förförståelse gällande varför människor väljer att utbilda sig idag tror vi hänger ihop med den stora arbetslösheten, framförallt hos ungdomar. Som det ser ut på arbetsmarknaden idag så är det väldigt svårt att få jobb om man inte är eftergymnasialt utbildad. Befinner man sig i en situation då man är arbetslös och inte är utbildad mer än på gymnasienivå är studier ett bra sätt att investera i sig själv, både för en framtida yrkeskarriär och för att få låna pengar av CSN- Centrala studiestödsnämnden.

¹¹⁹ Lantz, 1993, *Intervjumetodik*, s 84

¹²⁰ Kvale & Brinkmann, 2009, s 223

¹²¹ Kvale & Brinkmann, 2009, 200

¹²² Kvale & Brinkmann, 2009, s 200-201

¹²³ Kvale & Brinkmann, 2009, s 200

5 Resultat

I detta kapitel så presenterar vi vårt resultat av vår empiriska undersökning.

Respondenternas svar redogörs tillsammans och vi ger en sammanställning av det material vi har fått fram.

Syftet med vår studie är att undersöka varför studenterna har valt att utbilda sig, se närmare på vad som driver dem och om de har påverkats av sina föräldrar huruvida de har en högre utbildning eller ej. Empirin visar att föräldrarnas utbildning inte har påverkat studenterna nämnvärt i deras eget val att utbilda sig och det går inte att utläsa någon skillnad mellan de studenter vars föräldrar har en högre utbildning och de studenter där föräldrarna inte har en högre utbildning. Resultatet visar att det är studenternas medvetenhet om att det är av vikt att ha en utbildning för att kunna konkurrera om jobb och för att kunna få ett tillfredställande arbete. I empirin framgår det även att det är den egna motivationen och framtidstron som styr studenterna i deras studier. Påverkan från föräldrarna kommer främst i att de har samtalat med sina barn om framtiden, visat nyfikenhet och stöttning i de val som studenterna har gjort och kommer att göra. Av empirin framgår det även att flertalet av studenterna känner en press då det gäller att utbilda sig i tidig vuxenålder, men att de samtidigt har höga krav på sin framtida arbetsplats. De höga kraven visar sig genom att flertalet av studenterna är målmedvetna och har krav på att arbetsplatsen skall uppfylla deras förväntningar och tillgodose deras egna behov.

5.1 Anledning till att man studerar

5.1.1 Framtida jobbmöjligheter

När vi har intervjuat respondenterna om varför de valde att börja studera på högskola så framkom det att den största anledningen som drev dem var för att få ett jobb. Student 1 säger att man måste ha utbildning för att komma någon vart, för att lättare kunna konkurrera om jobb som man vill ha. Student 4 märkte genom tidigare arbetserfarenhet att man måste ha mer kunskap för att kunna påverka sin arbetsplats, att man behöver ha:

”Mer kött på benen inför framtida jobb.”

Student 5 resonerar liknande kring vikten av att skaffa sig en utbildning för att få ett bra jobb, så att hon inte fastnar på ett ”skräppjobb” hela livet:

”Att, ja då, ja då har man ju en utbildning och då har man mycket lättare att få jobb, för jag skulle aldrig kunna tänka mig att jobba kvar på mitt extrajobb hela livet, det finns de som har jobbat där i 20 år... och det ser inte jättelockande ut... så”.

Student 6 nämner att anledningen till beslutet att studera vidare var att han inte kände några utvecklingsmöjligheter inom sina tidigare jobb. Han hade inte de utbildningar som krävdes för att söka sig till andra jobb. Student 7 säger att hon upplever att det inte ens går att söka okvalificerade jobb utan högskoleutbildning. Hon uttrycker det genom följande:

”Det var ju främst för att man insåg att man inte kunde ta sig någonstans utan utbildning och att om man ville ha ett jobb som man eventuellt skulle trivas med så var det bara att plugga, det var liksom nästan lite självklart, det fanns inget alternativ i princip.”

Samtliga studenter uttrycker att de är medvetna om att det krävs en utbildning för att kunna ha möjlighet att söka och få ett bra jobb. De delar uppfattningen om att utbildningen är en väg in på arbetsmarknaden. Flertalet av studenterna berättar att de utbildar sig för att få ett så bra jobb som möjligt där de har möjlighet till utveckling och klättra uppåt. Student 8 uttrycker detta genom att berätta:

”[...]kunna jobba lite mer... vad säger man... lite mer professionella befattningar, befattningar som kräver mer bakgrund. Så att man inte är fast på en låg befattning inom företaget för all evighet.”

Samtliga studenter upplever att de måste ha en utbildning för att kunna få ett bra jobb. Ingen av dem har dock valt att utbilda sig för att vara sysselsatta och inte gå arbetslösa. De har alltså inte ersatt arbetslösheten med att studera, utan utbildar sig för framtida ändamål.

5.1.2 Studera för nöjes skull

En annan anledning som flera av studenterna nämnde var att det är roligt att studera. Flertalet av studenterna berättar att de tyckte att det skulle vara roligt att börja studera, och att det var en av anledningarna till att de sökte in på högskolan. Även om studenterna är medvetna om att det krävs en utbildning för att komma in på arbetsmarknaden så uttrycker de en glädje i att vara studenter och att de tycker att det är spännande att utbilda sig. Student 8 säger att han tyckte att det skulle vara skoj att komma in i den akademiska världen. Student 3 nämner att det är roligt att specificera sig på någonting. Hon har alltid räknat med att hon ska studera vidare efter gymnasiet och hon uttrycker det så här:

”Ehm... ja att jag kände att jag tyckte att jag kände att det skulle vara kul att läsa någonting och alltså främst, jag har alltid velat utbilda mig så det var alltså...”

Student 5 säger att hon tycker att det är kul att träffa människor och att det är någonting hon får göra genom sin utbildning. Det råder dock delad mening om huruvida det är kul att studera. Flertalet av studenterna upplever att det finns kurser som de inte trivs med, vilket gör att det drar ner deras lust att utbilda sig. Student 6 uttrycker:

”Exempelvis så läste vi en kurs senast som mm... där jag inte hade några kunskaper eller inte har något intresse av egentligen, men ja... det är ju sådant som ingår i programmet om man säger så.”

Student 8 uttrycker sig så här när det gäller utbildningen:

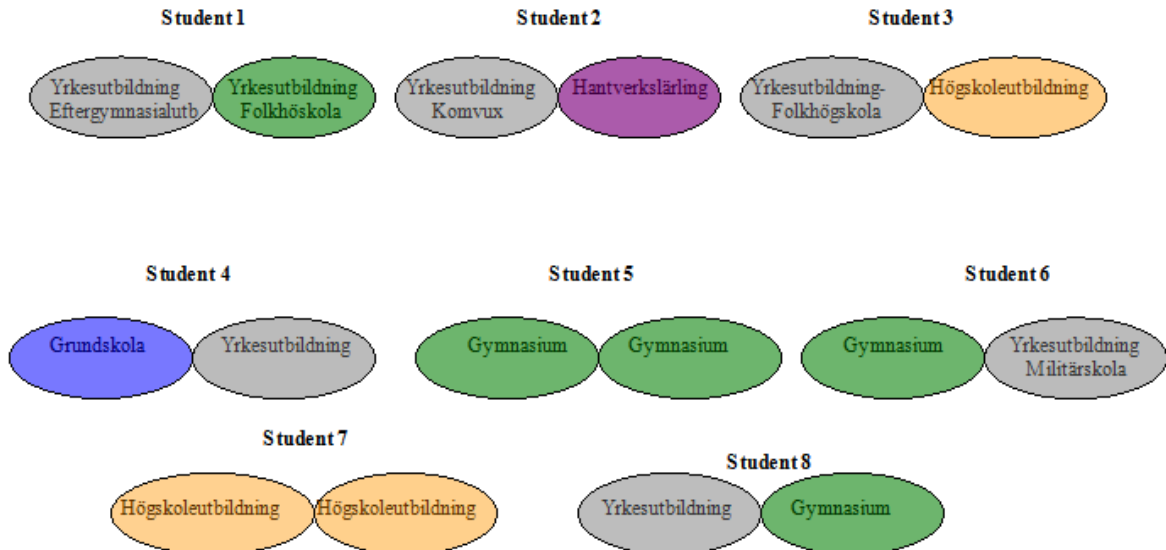
”Jag gillar inte alla kurser jag läser, men jag tycker att utbildningen är rätt okej ändå.”

Trots att det finns ett visst missnöje hos studenterna resonerar de om att det är något man måste göra, att det ingår i utbildningen att läsa kurser som de anser att de inte har någon glädje och direkt nytta utav.

5.2 Kulturellt kapital och påverkan

5.2.1 Föräldrars utbildning

Det var endast två studenter som hade föräldrar som själva hade läst på högskolenivå. Den ena studenten hade en förälder som hade utbildat sig på högskolenivå, medans den andra studentens båda föräldrar hade utbildningar på högskolenivå. Ingen av studenterna uttrycker att deras val att utbilda sig är påverkat från deras föräldrar och deras utbildningar, utan snarare att de går sin egen väg. När de reflekterar över det faktum att deras föräldrar är högt utbildade eller ej, och om det skulle ha påverkat dem i sitt eget val när det gäller att utbilda sig är det ingen av dem som tror att det kan ha spelat någon roll för dem.



Figur 2: Föräldrarnas utbildningar illustreras med hjälp av cirklar. Utbildningarna har olika färger för att underlätta överskådligheten mellan föräldrarnas olika grad av utbildningsnivå.

5.2.2 Press från föräldrarna

De flesta av studenterna känner ingen press från sina föräldrar att de skulle utbilda sig vidare efter gymnasiet. I de flesta fall handlar det istället om uppmuntran. Student 3 nämner att

hennes föräldrar mest frågade vad hon tyckte var roligt, vad hon ville göra och vad hon var duktig på. Det var inget direkt prat om utbildning, om hon inte tog upp det själv. Student 5 pratar om att hennes föräldrar önskade att hon skulle läsa vidare direkt efter gymnasiet men hon poängterar att hon hela tiden kände att det var hennes eget val. Hennes föräldrar har alltid frågat vad hon vill göra men aldrig försökt påverka hennes svar. Student 6 säger att han inte har känt sig påverkad av sina föräldrar att börja studera. Han säger dock att han önskar att de skulle ha pratat om studier hemma, då det kunde ha hjälpt honom att börja studera tidigare. Fokus från föräldrarna låg istället på att han skulle skaffa sig ett yrke. Student 8 talar om att han inte känt den minsta press från omgivningen att han ska utbilda sig på högskolenivå. Han säger att:

”De är glada att jag utbildar mig men jag hade nog kunnat göra lite vad som. Bara jag själv ville. Då skulle de bli nöjda.”

Student 2 säger att hon inte känner någon press från föräldrarna att utbilda sig då de själva inte har någon högskole- eller universitetsutbildning men ändå alltid har haft jobb. Student 1 nämner att hennes föräldrar aldrig har ställt några krav på att hon ska utbilda sig. Två av studenterna har känt av en påverkan från sina föräldrar att de ska utbilda sig, student 4 känner viss positiv press från sin mamma att hon ska utbilda sig, studenten berättar att mamman tycker att det är viktigt för tjejer att vara utbildade så att de har en säkerhet i livet. Student 7's föräldrar tycker att hon ska utbilda sig för att hon ska få det lättare i livet, men hon känner sig inte direkt pressad av det utan mer att det är positiva förväntningar, hon får en push i rätt riktning tycker hon. Hon berättar att hennes föräldrar säger att:

”Bara du har ett diplom i livet så klarar du dig.”

Studenterna talar mycket om att föräldrarna gav dem en skjuts i rätt riktning och uppmuntrade dem till att göra någonting men att valet låg hos dem själva. Student 4 uttrycker en tacksamhet att föräldrarna talat om vikten att utbilda sig och att det har lett henne på rätt riktning. Hon berättar att hennes mamma ofta talade om vikten av att utbilda sig, speciellt för tjejer för att skaffa sig en egen säkerhet. Mamman hade själv inte fått möjligheten att utbilda sig och ville därför att hennes barn skulle göra det:

”Det var ju någonting som hela tiden återkom, speciellt från min mammas sida, som inte hade den möjligheten att studera, så hon var ju väldigt... på oss syskon att vi skulle göra det, för vår egen säkerhets skull när det gäller utbildning och sådant”.

Vi ser likheter i en av de andra studenternas svar, då denne nämner att de äldre släktingarna tycker att det är något positivt att utbilda sig, då de själva inte hade samma möjlighet när de var yngre. Studenten nämner att de äldre uttryckt att man som ung i dag skall ta vara på chansen.

Även fast de flesta av studenterna uttrycker att de inte upplever någon press från föräldrarna, utan att föräldrarna snarare uppmuntrar dem, talar flertalet av studenterna om att de vill göra sina föräldrar glada genom att utbilda sig och visa att de är duktiga. Dessa förväntningar från föräldrarna kan på så vis leda till en press på studenterna då de vill leva upp till dessa förväntningar.

5.2.3 Press på sig själv

Även om de flesta studenterna uttrycker att det är roligt att studera, skaffa sig en utbildning och utvecklas så framkommer det att de flesta av studenterna känner en press, och att den största pressen gällande studierna kommer från dem själva. Student 1 säger att skolan inte alltid varit hennes grej medans hennes syskon alltid har varit duktiga i skolan och på så vis har hon jämfört sig med dem och genom det har hon satt press på sig själv. Hon säger att:

"[...]om de lyckas måste jag också göra det."

Även student 7 berättar att pressen kommer från henne själv. Hon säger att:

"[...]lägga ned tre år av sitt liv på en utbildning så vill man ju ändå klara den, man vill ju inte gå här och lalla runt i tre år liksom bara för att det är skoj utan man vill ju lära sig någonting och man vill ju visa att man kan."

Student 5 berättar att om någonting inte går så bra i skolan så är det hon som blir arg på sig själv för att de andra vet att hon inte tycker om att plugga egentligen. Student 3 pratar om att hon sätter press på sig själv, hon vill att det ska gå bäst för henne själv. Hon säger:

"Man vill få VG, inte bara få G."

Då studenterna pratar om huruvida de känner press från sin omgivning att utbilda sig så svarade majoriteten att de inte alls känner någon hård press, pressen känner de snarare på sig själva. Den egna pressen uttrycktes genom att de talar om att de vill prestera bra i skolan, inte slösa tid, göra sig själva och sina föräldrar glada genom att klara skolan. De flesta av studenterna nöjde sig med att klara sig bra, medans en uttryckte att hon ville få VG, inte G. Denna student hade även alltid varit klar med att hon skulle studera, och hon känner att skolan var rolig, lätt och kul. Även fast de flesta svarade att de inte kände någon press från sin omgivning så framkom det att en student jämförde sig mycket med sina syskon som alltid varit bra i skolan. Kravet att prestera uttryckte sig genom att studenten talade om att hon ville visa vad hon gick för och att hon kunde prestera lika bra som sina syskon.

5.2.4 Påverkan från andra

Vissa av studenterna talar om påverkan från andra i sin omgivning som inte är deras föräldrar. Omgivningens påverkan uttrycks både som förväntningar och som influenser till det egna beslutet att börja studera. Student 7 säger att de flesta hon umgås med utbildar sig och att det förväntas av henne att göra samma sak:

”De flesta man umgås med utbildar sig, och då blir det att ja... de tycker att... ja det förväntas att jag också ska utbilda mig.”

Student 6 nämner att han var tillsammans med en tjej som studerade innan han själv hade börjat och då blev han sugen att själv börja plugga. Han säger att:

”[...]det var något positivt att ehh jag kände att hon var nöjd med sina studier så tyckte jag att mm det, det kanske jag också skall göra.”

Det finns liknande kommentarer som bekräftar påverkan från vänner, skolkamrater etc. Dock fungerar denna påverkan som influenser för studenterna då de uttrycker att de känner sig inspirerade och uppmuntrade.

5.2.5 Litteraturintresse i hemmet

Här har vi ställt frågor om det har pratats om böcker i hemmet och om man har uppfattningen att det fanns ett litteraturintresse i hemmet. Alla studenterna utom 1 upplevde att det fanns ett intresse för litteratur i hemmet. Det visade sig genom samtal om böcker hemma och föräldrar som läste mycket. Student 5 nämner att hennes mamma alltid har älskat att läsa, hon minns att de alltid hade massor utav hyllor med böcker hemma:

”Hon är en sådan här litteraturmänniska så hon brukade väl prata om böcker.”

Student 3 nämner att både hon och hennes mamma har ett stort litteraturintresse, båda läser och har alltid läst mycket böcker. Läsningen är något som de fortfarande har gemensamt och de brukar samtala om böcker och olika författare. Hon berättar även att hon minns att det alltid fanns dagstidningar hemma:

”Mm, det känns som om deras generation läser mycket dagstidningar och så, så vi har alltid haft tidningen hemma. Och alltid massa böcker.”

Även student 3 berättar att hon och hennes mamma har ett delat läsintresse:

”Min mamma gillar att läsa väldigt mycket, men däremot så gillar nog jag att läsa mest, det är typ jag och min mamma så som är litteraturintresserade”.

Student 7 berättar däremot att det varken pratades om böcker hemma eller att det fanns något intresse för litteratur hemma, vad hon märkte i alla fall. De studenter som upplever att det fanns sett litteraturintresse i deras uppväxthem, uttrycker att böcker och läsning var en del utav vardagen och de ser inte det som något speciellt som de tidigare har reflekterat över.

5.2.6 Litteraturintresse under uppväxten

Hälften av de 8 studenterna talar om att de har läst mycket under sin uppväxt. Student 1 säger att hon kom i kontakt med böcker tidigt genom sin pappa och att hans intresse smittade av sig på henne så att även hon fick ett stort bokintresse, redan i tidig ålder. Student 4 säger att hon läste mycket under uppväxten och säger att:

”Jag var en riktig boknörd som liten!”

Student 3 säger att hon var väldigt litteraturintresserad och läste mycket böcker som liten. De studenter som blev lästa för som små tenderade till att själva ha ett litteraturintresse både som barn och senare i livet. Dock fanns det de studenter som inte alls tyckte om att läsa i ung ålder och såg läsningen som ett tvång. En student säger att om han blivit läst för och även läst mer själv som liten så hade han fått ta del av den världen tidigare i livet. Läsintresset föddes först i vuxenlivet genom kontakt med andra i omgivningen som influerade honom.

Student 6 säger att han inte läste mycket under sin uppväxt. Det är först de senaste tre-fyra åren som han har börjat läsa, men han nämner att han nu i efterhand hade önskat att hans föräldrar hade läst för honom så att han också skulle ha börjat göra det:

”[...]det hade nog blivit någon sorts socialisering om folk hade läst hemma för mig, då hade man kanske själv också börjat göra det”.

. Student 5 säger att hon upplevde läsning som någonting mycket jobbigt när hon var liten:

”[...]hatade att läsa när jag var liten. Jag älskade att lyssna på andra men själv så det var det värsta jag visste!”

Även student 7 och 8 nämner att de inte tyckte om att läsa som små, student 7 uttrycker att hon inte läste mer än vad hon behövde och det skedde i skolan. Av de åtta intervjuade studenterna säger endast två att de inte blev lästa för av sina föräldrar som små.

Frågor ställdes angående relationen till bibliotek under uppväxten. Student 2 säger att hon var jättemycket på bibliotek, både genom skolan och privat. Hon gick både på bibliotek själv och med sin mamma. Student 3 besökte bibliotek ofta som liten och även bokbussen som kom till skolan. Student 4 berättar att hennes föräldrar insåg att hon hade ett stort bokintresse och därför besökte hon biblioteket varje lördag tillsammans med sin pappa. Hon säger att:

”Jag var stamkund där!”

Hon nämner att böckerna de lånade var på hennes föräldrars modersmål. Detta för att hon inte skulle tappa kontakten med språket. Även student 6 gick till biblioteket för att låna böcker med sin pappa på sitt modersmål. Han nämner dock att han kanske inte läste alla böckerna

han lånade utan att det mer var för pappans skull han gjorde det. Student 7 säger däremot att hon besökte bibliotek väldigt sällan. De gånger hon gjorde det var det genom skolan. Student 8 berättar om att han ibland gick till biblioteket men att det mest var för att låna och läsa tidningar. Han säger att:

”Det blev nog inte mycket besök i bibliotek och låna... feta skönlitterära böcker och så vidare, sådant var det inte.”

Syftet som rör de frågor som berör biblioteksbesök är att se vilken relation studenterna hade till dessa besök och om de gick dit med sina föräldrar. Vi ville se om det fanns något samband mellan de som hade blivit uppmuntrade att ta del av litteratur i stor utsträckning och deras nuvarande intresse för läsning. Av de åtta intervjuade studenterna var det två som stack ut då det gällde biblioteksbesöken i det avseendet att de poängterar att de gick dit med sina föräldrar. Vad som sammanbinder dessa två är att de har en eller två förälder/föräldrar med utländsk bakgrund. Den ena talar om att pappa tog med sig henne till biblioteket för att låna böcker på modersmålet så att hon inte skulle tappa kontakten med det språket. Den andre hade också sällskap med sin pappa till biblioteket och lånade böcker skrivna på hans modersmål. Han beskriver det som att han gjorde det mest för sin pappas skull, att han ofta lånade böcker på modersmålet men att han kanske inte alltid läste dem. Här kan vi se att uppmuntran till att besöka biblioteket, låna och läsa böcker har varit viktigt för att bevara kulturarvet och modersmålet.

5.3 Framtid

Vi frågade studenterna hur de ser på sin framtid. Alla de intervjuade utom 1 tänker sig ett framtida yrke inom det de utbildar sig till. Student 3 säger att hon gärna vill få ett jobb inom det hon utbildar sig till, hon nämner att hon kanske får räkna med något ”skitjobb” i början för att sedan jobba sig uppåt. Student 4 uttrycker att hennes plan är att hitta ett jobb som är snarlikt med det hon utbildar sig till. Hon förväntar sig att jobba sig uppåt och vill hitta ett jobb som hon känner att hon trivs med. Student 2 säger att hon vill komma in på ett företag där hon trivs men att hon även vill jobba för att betala av studielånen och kan tänka sig att vara lite överallt, hon uttrycker att:

”Jag vill göra allt!”

Student 6 säger att han vill söka sig till ett arbete där det finns utvecklingsmöjligheter, där han kan klättra uppåt.

”[...]jag är inte en sådan som kan jobba kvar på samma tjänst och samma ställe under en lång period utan jag måste se utvecklingsmöjligheter i ett företag eller en organisation.”

En student skiljer sig från de andra och säger att hon inte vill söka ett jobb direkt efter sin utbildning som har med den nuvarande utbildningen att göra. Hon vill belöna sig själv genom att göra något roligt, exempelvis resa. Hon berättar att hon inte är säker på om det hon utbildar sig till nu är rätt för henne och har funderingar på att söka sig till någon annan utbildning framöver:

”Mm, det känns som att, nu har jag pluggat för min egen del, men sen skulle jag vilja belöna mig för att jag har pluggat, eller så... Och jag vet inte, jag har funderingar på att välja om... att välja en annan utbildning”.

Hälften av de åtta studenterna berättar att den utbildning som de läser inte var deras första handsval när de sökte sig till högskolan, men att de är glada över att de kom in även om det inte var på just den utbildningen som de helst ville läsa. Ett flertal av studenterna berättade att de kände en press i att utbilda sig innan de blev för gamla, en av studenterna i 20 års ålder uttrycker att:

”Men jag känner väl att jag alltid har typ räknat med att jag skall studera efter gymnasiet, men det tog ju extremt lång tid innan jag kom på vad jag ville göra... jag kom inte på det förrän förra året att det var det här jag ville göra...”

Även en annan student i 20 års ålder uttrycker sin stress angående vikten av att bli klar med sin utbildning snabbt:

”Ja då är man ju nästan 30 när man är utexaminerad och i dagsläget känns det ju väldigt tungt.”

Student 6s kommentar visar på liknande press:

”Alltså, jag är 31 år som sagt och jag gör inte det här bara för att liksom fördriva tiden, utan jag gör ju det här för att utbilda mig, då har jag ju en, någon sorts press på mig själv att prestera bra”.

Denna oro återkommer vid ett flertal gånger under intervjuerna. Dessa studenter uttrycker även att de sätter press på sig själva då det gäller att prestera bra i skolan. De talar även om att de vill ha ett arbete som det är en viss status i. Student 3 berättar:

”Det skulle vara kul att jobba på något riktigt stort ställe alltså, ett riktigt välkänt... ja erkänt liksom så att man får lite mer status, låter ju jättestygt att säga... men ja”.

Student 8 delar med sig av sina tankar:

”Det skulle vara, det skulle nog vara väldigt intressant att just kunna ha kontroll över någon stab utav människor”.

Även student 6 resonerar kring sin framtida yrkesroll:

”Kan vara både offentligt eller privat, det spelar ingen roll, men jag gillar att... att leda. Jag tycker att jag, eeh ja det passar mig bra, så det är någonting jag skulle vilja jobba med. En ledarroll.”.

Flertalet av studenterna talar om att få ett jobb i en hög position, att de vill leda och att de tror att det passar dem bra. De berättar dock att det inte spelar så stor roll vart de får arbete, bara det kan stå upp till deras förväntningar. Det är endast en student som talar om vikten av att ha en hög lön i framtiden. Student 8 berättar att:

”Även om inte utbildningen är just det... just det jag vill syssla med sen, och det kanske inte är det roligaste jobbet... så känns det smidigt att jobba med det sen. Ja då kan man skilja på jobb och fritid. Inte vara inne i sfären, Borde kunna få en hyfsad månadslön och till följd av detta kunna ha skoj på fritiden. Då är det inte alltid så viktigt vad man gör”.

Även fast studenterna talade positivt om framtiden så uttryckte alla mer eller mindre att de kände att de inte hade något annat val än att utbilda sig. De uttryckte att man måste ha en utbildning och flertalet av dem inte sökte sig till sin utbildning för att det var av stort intresse för dem, utan för att få en framtida säkerhet.

6 Diskussion

Här presenterar vi vår diskussion och kopplar samman tidigare forskning, bakgrund, teoriansknytningar och vår förförståelse med vår empiri. Vi för även en diskussion kring den metod vi har valt för utförandet av vår studie. Vidare presenterar vi förslag för framtida forskning i ämnet, och avslutar med reflektioner av studiens betydelse för vår framtida yrkesroll.

6.1 Valet att utbilda sig

6.1.2 Investering i sig själv

Syftet med vår undersökning var att ta reda på varför en grupp studenter har valt att utbilda sig. Vi var även intresserade av vad det är som har påverkat dem att börja studera och huruvida studenterna har blivit påverkade av att deras föräldrar själva har en högre utbildning eller ej. Vår förförståelse innan undersökningen var att barn med högutbildade föräldrar oftare söker sig till universitets- eller högskoleutbildningar än barn som inte har högutbildade föräldrar. Även den tidigare forskningen vi tagit del av beträffande vilka som i majoritet utbildar sig, redogör för att det var barn till högutbildade som i störst utsträckning själva väljer att utbilda sig på högre nivå.¹²⁴ Det visade sig inte i vår undersökning, av de åtta studenter vi intervjuade hade endast två föräldrar med akademisk utbildning. Hade vår undersökning varit större och omfattat fler studenter hade kanske resultatet sett annorlunda ut. Vidare hade vi en förutfattad mening om att många människor väljer att utbilda sig till följd av att arbetsmarknaden ser ut som den gör idag med hög arbetslöshet, speciellt bland unga. Det visade sig delvis att det var så men inte bara på det sättet att man var här som ett substitut till att vara arbetslös. Av de intervjuade var det flera som nämnde att de kände sig tvungna att utbilda sig för att ha en chans att konkurrera på arbetsmarknaden. Ingen uttryckte att de utbildade sig i brist på annat eller istället för att vara arbetslös. Det handlade mer om att utbilda sig som en slags investering i sig själv eller i en framtida karriär. Investeringen uttrycks som något positivt hos studenterna, de ser att valet att utbilda sig ligger hos dem själva, men är samtidigt väl medvetna om att de behöver en utbildning för att komma ut på arbetsmarknaden. Vad vi kan se är att samtliga studenter uppvisar förmågan till att ta rationella beslut, likt Gambettas slutsatser kan vi se att valet till högre utbildning kommer av rationella beslut som berör deras liv och framtid.¹²⁵ De är väl medvetna om vad som krävs av dem och har förmågan att planera långsiktigt.

6.2 Vad driver studenterna i deras val att studera vidare?

6.2.1 Motivation

Det framkom även att studenterna underliggande uttryckte en stress då det gällde att utbilda sig innan de blev för gamla. Eftersom att studenterna var i relativt ung ålder så fann vi att de

¹²⁴ Eriksson & Jonsson, 1994, s 46

¹²⁵ Eriksson & Jonsson, 1994, s 177

har stor press på sig själva att bli klara snabbt, valet av utbildning var inte alla gånger det viktigaste. Den prestationsbaserade motivationen kännetecknar press, ångslan och ångest. Dock fungerar det likväl som ett redskap att nå sina mål, målet i detta fall var att sträva efter att inte misslyckas. Prestationen i detta fall låg just i att studenterna kände sig stressade och oroade över om huruvida de skulle bli färdiga med sin utbildning i ung vuxenålder.¹²⁶ Återkopplat till artikeln *Approach and Avoidance Achievement Goals and Intrinsic Motivation: A Meditational Analysis*, där det skrivs om att motivation kommer inifrån när man har en strävan efter att lyckas istället för att sträva efter att inte misslyckas, kan vi se i de intervjuer vi har genomfört att flera av de intervjuade talar om att pressen de känner kommer inifrån dem själva.¹²⁷ De känner att de vill lyckas och sätter en press på sig själva för att nå sina mål. Vi kunde tydligt se att studenterna besatt en god självmotivation. De vågade tro på sig själva och uttryckte det genom att berätta hur de såg på sin roll i sin utbildning och deras framtidsvisioner. Likt den inneboende motivationen studenterna besatt så kan vi se att de flesta har ett positivt självschema.¹²⁸ De hade varken svårt att orientera sig fram till sina mål eller att uttrycka sina känslor inför gällande uppväxt, nutid och framtid. Detta ser vi som en av de centrala faktorerna till att studenterna hade valt att utbilda sig på en högre nivå. Deras positiva självmedvetenhet tillät dem till att våga se på framtiden med positiva ögon.¹²⁹ Flertalet av studenterna berättar att den utbildning som de läser nu, kanske inte är det de senare i livet vill sysselsätta sig med, men att de ändå ser sin utbildning som något som är bra att ha. De ser möjligheten att hoppa av och välja en annan utbildning, eller att fullfölja den nuvarande utbildningen för att sedan utbilda sig till något annat. Fokus hos dessa studenter ligger i att skaffa sig en examen och då spelar det inte alltid så stor roll att utbildningen inte helt passar dem helt. Här kan vi se att det är av stor vikt för studenterna att skaffa sig ett utbildningsbevis, vilket blir ett symboliskt kapital.¹³⁰ Vi ser att flertalet av studenterna talar om att de är beredda att vidareutbilda sig om samhället och arbetsmarknaden kräver det. De berättar även att de är beredda på att kompetensutveckla sig inom ett företag om det krävs. Bourdieu (1986) nämner att examensbeviset är en del av det kulturella kapitalet, och är av ett institutionellt tillstånd, det institutionella tillståndet kan endast räknas om det är av värde för samhället, först då är det legitimt.¹³¹

6. 3 Föräldrarnas påverkan

6.3.1 Uppmuntran och stöttning

Det vi har märkt i vår studie är att vad föräldrar har för utbildning spelar mindre roll än vad de gör för att påverka sina barn. Påverkan är i det här fallet av ett positivt slag och visar sig genom att föräldrarna stöttar och uppmuntrar sina barn att göra det de vill göra. Den tidigare forskningen på Amerikanska collegestudenter som vittnar om att det har skett en förändring

¹²⁶ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 462

¹²⁷ Elliot & Harackiewicz, 1996, s 462

¹²⁸ Berliner & Calfee, 1996, s 172

¹²⁹ Berliner & Calfee, 1996, s 172

¹³⁰ Engdahl & Larsson, 2006, s 230

¹³¹ Bourdieu, 1986, s 241-258

från åren 1980-2002 i de faktorer som påverkar ungdomar i deras val att utbilda sig¹³² visar sig i vår studie stämna. Hos de studenter som vi har intervjuat är inte den största faktorn om huruvida deras föräldrar har en högre utbildning eller ej. Det finns ingen skillnad mellan de studenter som växt upp med högutbildade föräldrar eller arbetarklassföräldrar, på så vis kan vi ej dra slutsatsen att vi kan se att klasskillnaden har inneburit att de barnen med högutbildade föräldrar skulle ha påverkats i sin egen möjlighet till att vidareutbilda sig.¹³³ Alla studenter känner att fokus har legat på att föräldrarna varit måna om att de skall göra någonting som de själva tycker är roligt och inte att föräldrarna har kommit med synpunkter på vad de skall göra och utbilda sig till. När dessa studenter talar om på vilket sätt de vuxna påverkat dem, gör dem det med en viss stolthet. Känslan av att ha stöd från sin omgivning och att få höra att det man väljer att göra i livet är rätt medför en känsla av trygghet och självsäkerhet hos studenterna. Det sociala kapitalet visar sig på så vis genom att studenterna under uppväxten upplevt att de har fått stöttning och att föräldrarna har samtalat med dem om livet och framtiden vilket har socialiserat dem in i en livsvärld av möjligheter.¹³⁴ Dessa studenter är både målinriktade och ser utbildning som någonting bra och självklart. Vi kan se att den inre omedvetna drivkraften¹³⁵ i samverkan med rationella val styr studenternas handlingar. Den inre drivkraften utmärker sig som studenternas sociala bakgrund, där föräldrarna har uppmuntrat och visat att det är viktigt att sysselsätta sig med sådant som man själv vill göra. Det finns dock en student som skiljer sig från de andra, dennes föräldrar var mer fokuserade på att man skulle skaffa sig ett yrke och det pratades inte om vikten att utbilda sig. Denne student uttrycker en saknad och tror att om föräldrarna själva hade en högre utbildning så hade det kunnat hjälpa studenten att komma in i utbildningsvärlden tidigare. Vi uppmärksammar här en oro över att denne valt att utbilda sig sent i livet. Det finns fler studenter som uttrycker samma sak, att det är viktigt att utbilda sig tidigt. Intrycket vi får av dessa studenter är att de inte alltid är klara med vad de vill göra i framtiden och om den utbildning de läser är rätt val för dem. Dock märker vi att de ser ljust på framtiden och har stora drömmar.

6.4 Framtid, drömmar och utveckling

Det vi tydligt kan se är att just drömmarna om framtiden är en gemensam nämnare för alla studenter i studien. Och dessa drömmar tycks inte vara direkt begränsade. Flertalet av studenterna ser sig själva som flexibla och anpassningsbara men redogör även för att de vill göra någonting som de själva trivs med, tycker är kul och ger dem utvecklingsmöjligheter. Vi ser att det finns en stark vilja och drivkraft hos studenterna när de talar om sina möjligheter till utveckling och framtida yrken. De har klara visioner om vad de vill, tycker om, behöver och kan tänka sig att göra och det inger en känsla av att de redan nu, i utbildningsstadiet, inte har svårt att själva se sin roll och plats i framtida yrken. De studenter som har klara visioner känner inte att de har för stora krav på sig utifrån samhället på att de skall vara flexibla och

¹³² Goyetta, 2008, s 476

¹³³ Eriksson & Jonsson, 1994, s 46

¹³⁴ Bourdieu, 1984, s 10

¹³⁵ Eriksson & Jonsson, 1994, s 177

ständigt uppdaterade.¹³⁶ Flexibiliteten uttrycks genom att det är studenterna själva som ställer krav på arbetsmarknaden och framtida yrken. De uttrycker att de har krav på sin framtida arbetsplats, och ser sig själva som en tillgång. Att betänka är att studenterna är just studenter, och än så länge befinner sig i en trygg miljö där arbetslivet inte än har ställt direkta krav på dem, vilket vi tror kan medföra att de nästintill har ett naivt synsätt när de talar om sin framtid. De ser sig själva som anpassningsbara men vill samtidigt att arbetsmarknaden skall tillgodose deras individuella behov.¹³⁷ Denna självkänsla och målmedvetenhet uppmärksammas främst hos de studenter som har fått störst stöttning och uppmuntran av sina föräldrar. Uppmuntran tycks vara ett avgörande steg för att de skall komma att tro på sig själva och sin egen förmåga. Ur Bourdieus synvinkel gällande det kulturella kapitalet så kan föräldrarnas förmåga att samtala med barnen och ge dem tillgång till en bred livsvärld, knytas an till den del som beträffar påverkan hemifrån.¹³⁸ Den primära socialiseringen är av stor vikt för individens normer, värderingar och framtida livsval.¹³⁹ En viktig faktor för studenternas framtidstro är deras självuppfattning, de har förmågan att inge sig själva en känsla av kontroll över vad de gör, och har en god självkänsla, vilket påverkar den positiva stimulansen för den egna självuppfattningen.¹⁴⁰

En gemensam nämnare för de flesta av studenterna är att de har en ljus framtidssyn. Att man får börja med lite ”skitjobb” och sedan jobba sig uppåt är en uppfattning som delas av flera. Ingen uttrycker någon direkt oro inför framtiden angående chanserna att få ett jobb, detta ger en viss känsla av självsäkerhet. Även fast inte alla har helt klart för sig med vad de vill jobba med efter utbildningen så fanns det en stark självkänsla hos studenterna. Flertalet av studenterna talar om vad de vill ha ut av ett framtida yrke, att de måste trivas, utvecklas, klättra uppåt och även ha kul. Det finns en klar underliggande känsla av att dessa studenter känner att valet av arbete och arbetsplats ligger hos dem och om de inte känner sig tillfreds med det de gör så söker de sig vidare. Studenterna vill ha ett tillfredställande arbete, en del av dem vill uppnå tillfredställelsen genom att ha en ledande befattning, och en del av studenterna vill få tillfredställelse genom att i sin yrkesroll kunna hjälpa andra. Gällande framtida arbeten så är det endast en av studenterna som nämner att lönen är viktig, att en hög lön kan göra så att även ett tråkigt, ickestimulerande arbeten kan kännas meningsfullt. Dock uttrycker flertalet av studenterna att de vill ha ett arbete med hög status, få leda över en stab med människor, eller arbeta på ett välkänt företag.

6.5 Att läsa eller inte läsa...

I vår intervju ställde vi frågor som gällde litteraturintresse under uppväxten. Vi ville se närmare på om det fanns en koppling mellan litteraturintresse i hemmet, läsning som liten och studentens nuvarande intresse för litteratur. Vi ville även se om tidig kontakt med böcker och

¹³⁶ Sennet, 1999, s 20-21

¹³⁷ Sennet, 1999, s 20-21

¹³⁸ Bourdieu, 1986, s 293

¹³⁹ Angelöw & Jonsson, 2000, *Introduktion till socialpsykologi*, s 82

¹⁴⁰ Berliner & Calfee, 1996, s 153

läsning skapar ett livslångt intresse som kan göra det lättare då det kommer till tankar om att studera på en högre utbildning, den tidiga kontakten med läsning kan öppna upp för nyfikenhet, samtal, förmågan att inhämta information etc. Vi såg att hos de flesta studenterna så hade det förekommit både att de blev lästa för och läste själva under uppväxten. Det skilde sig inte i resultat mellan de föräldrar som hade en högre utbildning och de föräldrar som inte hade en högre utbildning, de flesta föräldrarna hade ett intresse i att både själva läsa och att läsa för sina barn. De flesta studenter talade om böcker och läsning som en vardaglig företeelse och vi kan se att det kulturella kapitalet¹⁴¹ gällande läsning visar sig som ett naturligt inslag där föräldrarna har uppmuntrat till nyfikenhet genom att själva läsa, prata om böcker, författare och läsa för sina barn. Det fanns dock tre studenter som utmärkte sig, de som inte hade blivit vare sig lästa för, hade svårigheter i att läsa, eller saknade ett eget läsintresse, för dessa studenter kändes denna del av intervjun mer känslig än de andra. Trots att vi inte ställde frågan ”varför” de inte läste så tenderade de att vilja förklara det. Dessa studenter förmedlade en känsla av att läsning är någonting viktigt och att bristen på det ses som någonting som är jobbigt att prata om. En av dessa studenter berättade att han nu i vuxenlivet såg tillbaka på sin uppväxt och insåg att han önskade att han blivit läst för mer som liten, och att detta skulle ha hjälpt till i vuxenlivet. Vi anser att just den biten tar upp vikten och behovet av kontakt med läsning i tidig ålder och att de som har saknat det ser det som en brist medans de som har haft det ser det som en självklarhet. Det som är nämnvärt vad det gäller läsning i uppväxten är att de studenter som på något vis sett läsningen som något jobbigt, uttrycker att de inte har höga krav på sig från sin omgivning att utbilda sig, utan att de upplever att omgivningen är glada och positiva över att de utbildar sig då de inte har haft ett intresse för läsning innan.

6.6 Avslutande diskussion

För att knyta ihop säcken i vår diskussion kan vi konstatera att det är studenternas egen motivation, press och självuppfattning som är den starkaste drivkraften i deras utveckling. De har en klar vision och hopp om framtiden. De visar på en medvetenhet om vikten av att utbilda sig men att det inte alltid är vad man för tillfället utbildar sig till som är det viktigaste. Det finns en stark vilja till att visa vad man går för, men det tycks först och främst handla om att bevisa det för sig själv. Föräldrarnas påverkan visar sig främst som en inspiration för studenterna. Det viktiga är inte om föräldrarna själva har en högre utbildning eller ej, utan huruvida de har samtalat och stöttat sina barn till att ta egna beslut. I tidigare forskning skriver vi om självuppfattning.¹⁴² Dr Susan Harter beskriver att en stark tro på sig själv är en avgörande faktor för att göra bra val i livet. Vi ser ju som bekant i vår undersökning att de studenter vi har intervjuat är motiverade, sätter press på sig själva och har en klar självuppfattning. I den tidigare forskningen behandlas också motivation, man gör där skillnad mellan inneboende- och prestationsbaserad motivation. Den inneboende motivationen handlar om att man vill lyckas och därför sätter press på sig själv. Att man vågar tro på att man ska lyckas. Den prestationsbaserade motivationen handlar mer om att man når sina mål genom en

¹⁴¹ Bourdieu, 1986, s 241

¹⁴² Berliner & Calfee, 1996, s 153

strävan efter att inte misslyckas. Flera av våra respondenter talar om att de sätter press på sig själva och studerar för sin egen skull för att de vill lyckas. En viktig slutsats som vi kan ta utifrån vår empiri är att studenterna som inte har högutbildade föräldrar, tycks vilja bryta reproduktionsmönstret, inte för att det har ställts som ett krav utan mer för att de vill slå sig fria och har uppmuntrats av sina föräldrar att gå sin egen väg och ta vara på alla de möjligheter som finns i dagens samhälle. Studenterna i denna undersökning gör inte som deras föräldrar har gjort utan de styrs av sin inre drivkraft och inte av styrning från omgivningen.¹⁴³ Studenterna tycks genom sin uppväxt och under formandet av deras habitus ha fått med sig delar av sina föräldrars kapital, både vad det gäller det kulturella och det sociala kapitalet.¹⁴⁴ Även om de flesta av studenternas föräldrar inte själva har ett stort utbildningskapital, så har uppmuntran, stöttning och vägledning skapat förmågan hos studenten att själva skaffa sig ett utbildningskapital.

7 Metoddiskussion

Då syftet med vår studie var att undersöka varför en grupp studenter på högkolan har valt att studera, det som driver dem och om de är påverkade av om deras föräldrar själva har en högre utbildning eller ej, så passade sig den kvalitativa intervjuformen för vårt ändamål. Denna metod passade även in i tidsramen som vi hade för vår uppsats. Det optimala för att täcka in ett större område hade möjligtvis varit att dela ut enkäter till en större grupp studenter, men då vi ville garantera att få tillförlitlighet i respondenternas svar så föll valet på att genomföra intervjuer istället. Om vi gjort en enkätundersökning så hade vi kunnat presentera vår empiri kvantitativt. När vi bestämde oss för att utföra hälften av intervjuerna var, så gjorde vi det med tanken om att det skulle vara en trygghet för respondenterna om det bara var en av oss närvarande. I efterhand kan vi dock se att det hade kunnat vara bra att vara två, en som utför intervjun och en som iakttar kroppsspråk och annat som den som intervjuar lätt kan missa då den är upptagen med att samtala och lyssna. Vid bearbetningen av materialet la vi stor vikt vid att transkribera intervjuerna med maximal noggrannhet, detta har enligt oss varit till stor hjälp i utformandet av vår resultatsdel och vår diskussion. Det hermeneutiska perspektivet hjälpte oss i vår meningstolkning, då vårt syfte var att få ta del av respondenternas berättelser och svar. Med den abduktiva ansatsen kunde vi utgå ifrån empirin och samtidigt de teorier som vi byggde upp våra teman kring. Vi har genom dessa metoder lärt oss mycket om intervjuteknik, att lyssna och att göra mentala minnesanteckningar. Då studenternas berättelser låg i fokus la vi stor vikt vid att hantera intervjumaterialet noggrant och avsatte därför relativt mycket tid på den biten. Ju fler intervjuer vi genomförde ju säkrare kände vi oss som intervjuare. Eventuella nackdelar med en kvalitativ intervjustudie kan exempelvis vara om det är svårt att få respondenterna att svara på frågorna man ställer. Lyckligtvis hade vi inga problem med detta i våra intervjuer, detta kan till viss del bero på att vi inte ställde speciellt känsliga frågor som självfallet är de känsligaste och ofta svåraste frågorna att ge svar till. I vårt urval ingår studenter mellan 20 till 31 år, detta föll sig väl då vi hade ett outtalat önskemål om att undersöka studenter i relativt ung ålder. Om vi hade fått ett annat urval, med studenter i högre åldrar så hade vi möjligtvis fått tänka om och göra ett nytt urval. I det nya urvalet hade vi fått specificera den ålderskategori vi var intresserade av att komma i kontakt

¹⁴³ Eriksson & Jonsson, 1994, s 48

¹⁴⁴ Sweetman, 2003, s 532

med, på så vis hade våra kontaktpersoner som hjälpte oss att komma i kontakt med studenterna haft lättare att nå ut till den valda målgruppen. Åldern var dock inget krav, utan den diskussionen vi förde kring vår kommande undersökningsgrupp låg bara i idéstadiet.

Reflektioner inför eventuellt kommande yrkesroll: Då vi läser en utbildning med sociologisk inriktning intresserar det oss att göra en undersökning om människors val i livet. Ur ett sociologiskt perspektiv är denna undersökning intressant då den tar upp varför människor väljer att utbilda sig, vilket det inte finns några självklara svar på. Människors val i livet bygger på många olika bakomliggande faktorer som social bakgrund, uppmuntran och påverkan, därför är det av intresse utifrån ett sociologiskt, mellanmänniskt perspektiv att undersöka dessa val. Valet att utbilda sig är ett stort val i sig och detta kombinerat med vad det är för kringliggande faktorer som påverkar människor i sina val är stora och spännande frågor ur ett sociologiskt perspektiv. Det vi tar med oss efter denna studie, är en djupare förståelse för människors val och beslut. Att ha en djupare förståelse för människan och dess komplexa natur ser vi som en tillgång i alla yrken där människor möts och samverkar.

7.1 Förslag till vidare forskning

Vidare forskning av intresse är att se närmare på anledningen till att människor studerar idag och jämföra det med hur anledningarna har sett ut tidigare och om och hur de har ändrats genom åren. Det vore intressant att intervjua en grupp människor som har studerat tidigare och se vad deras anledningar var till att studera. Var påverkan från omgivningen större? Gick man i sina föräldrars fotspår på ett tydligare sätt än det vi har sett i vår undersökning? Är valet att studera mer självklart idag då man behöver vara utbildad för att vara konkurrenskraftig inom många branscher? En annan intressant sak att fördjupa sig i och forska vidare om är studenters syn på sin framtid. Det som visade sig i vår undersökning var ju att de flesta hade en positiv framtidssyn och att de hade goda möjligheter att få arbete efter avslutade studier. Det vore väldigt intressant att göra en större intervjustudie och se om resultatet skulle motsvara det resultat vi fick fram. Även om vi inte har undersökt om det är någon skillnad mellan studenterna i de olika utbildningarna, har vi genom empirin kunnat se att de studenter som läser pedagogiska utbildningar, sticker ut då de har som mål att få hjälpa andra människor i sitt framtida yrke. De har som mål att hitta ett jobb där de kan göra nytta och glädja andra. De övriga studenterna tenderar till att vara mer karriärinriktade och siktar högt, dessa studenter visar även på en större självsäkerhet och har stora visioner. Det skulle vara av intresse att utföra vidare forskning för att se närmare på om målmedvetenheten skiljer sig mellan studenter på olika utbildningar. Ytterligare en sak att forska om som vi kommit att tänka på är om det skiljer sig mellan människor som bor i tätorter eller på landsbygden när det gäller valet att studera.

Referenser

Litteratur

- Alvesson, Mats & Sköldbörg, Kaj. 2008. *Tolkning och Reflektion*. Lund: Studentlitteratur AB
- Angelöw, Bosse & Jonsson Thom. 2000. *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur AB
- Aspers, Patrik. 2007. *Etnografiska Metoder*. Malmö: Liber AB
- Berliner, David & Calfee, Robert C. 1996. *Handbook of educational psychology*. New York: Simon and Schuster Macmillan Library Reference
- Bourdieu, Pierre, 1984. *Kultur och Kritik*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB
- Bourdieu, Pierre, I urval av Donald Broady & Mikael Palme. 1986. *Kultursociologiska Texter*. Lidingö: Förlaget Salamander
- Bourdieu, Pierre. 1995. *Praktiskt Förnuft- Bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos
- Broady, Donald. 1990. *Sociologi och Epistemologi*. Stockholm: HLS förlag
- Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt. 2006. *Sociologiska Perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB
- Erikson, Robert & Jonsson, Jan O. 1994. *Sorteringen i skolan: studier av snedrekrytering och utbildningens konsekvenser*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. 2009. *Den Kvalitativa Forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB,
- Lantz, Annika, 1993. *Intervjumethodik*. Lund: Studentlitteratur AB
- May, Tim. 2001. *Samhällsvetenskaplig forskning*. Buckingham: Open University Press
- Rosengren, Karl Erik & Öhngren Bo. 1997. *An evaluation of Swedish research in education*. Uppsala: Ord & form

Sennett, Richard, 1999. *The corrosion of character*. New York: Norton & Company, Inc.

Tidskrifter

Bourdieu, Pierre. "Social Space and Symbolic Power". *Sociological Theory*, Vol. 7, No. 1, 1989, pp. 14-25.

Elliot, Andrew J & Harackiewicz, Judith M. "Approach and Avoidance Achievement Goals and Intrinsic Motivation: A Meditational Analysis", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 70, No 3, 1996, S. 462

Goyette A, Kimberly. "College for some college for all: Social background, occupational expectations, and educational expectations over time", *Social Science Research*, Vol: 37, June 2008, S. 461-484

Robbins, Derek. The origins, early development and status of Bourdieu's concept of "cultural capital", *The British Journal of Sociology*, Vol: 56, issue 1, March 2005, S. 13-30

Sweetman, Paul. "Twenty first century dis-ease? Habitual reflexivity or the reflexive habitus" *The Sociological Review*, Vol: 51, issue 4, November 2003, S. 532

Internetkällor

Arbetsförmedlingen, 2010, *Platsbanken*, Tillgänglig: < www.ams.se > (2010- 11-14)
<http://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetsokande/Hitta-lediga-jobb/Sok-jobb-i-Platsbanken.html?url=-123388378%2FStandard%2F>

Arbetsförmedlingen, 2009-08-9, *Pressmeddelande*, Tillgänglig: < www.ams.se > (2010-11-14) <http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Pressrum/Pressmeddelanden/Pressmeddelandeartiklar/Riket/8-14-2009-Nagra-ljuspunkter->

Bourdieu, Pierre, 1986, *The forms of capital*, Tillgänglig: < www.marxist.org > (2011-01-15)
<http://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/fr/bourdieu-forms-capital.htm>

Högskolan i Borås, 2010, *Utbildningsprogram och kurser*, Tillgänglig: < www.hb.se > (2010-11-15) <http://www.hb.se/wps/portal!/ut/p/>

Högskolan i Borås, 2010-03-05, *Veckobladet*, Tillgänglig: < www.hb.se > (2010-11-15) http://www.hb.se/wps/portal/nyheter/artikel?name=hb2010-03-05_rekordar

Högskoleverket, 2010, *Statistisk analys* Tillgänglig: < www.hsv.se > (2010-11-14) <http://www.hsv.se/download/18.d4c7e6a128941e891580006509/antal-sokande-fortsatter-oka2010-7.pdf>

Högskoleverket, 2010, *Årsrapport*, Tillgänglig: < www.hsv.se > (2010-11-15) <http://www.hsv.se/download/18.5549c4e7128dece8c6280002899/1010R-universitet-hogskolor-arsrapport-2010.pdf>

Statistiska Centralbyrån, 2010, *Utbildningsstatistik årsbok 2011*, Tillgänglig: < www.scb.se > (2010-11-14) http://www.scb.se/Pages/PressRelease___304527.aspx

Vetenskapsrådet, 2002, Codex, *Regler och riktlinjer för forskning*, Tillgänglig: < www.codex.vr.se > (2010-11-17) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Figur och tabellförteckning

Figur 1: *Den hermeneutiska cirkeln, ursprunglig version*, Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj. 1994. *Tolkning och Reflektion*. Lund: Studentlitteratur AB. s. 101

Figur 2: *Illustration över föräldrarnas utbildningar*. Sammanställt ur det empiriska materialet.

Tabell 1: *Presentation av utbildningsprogram*, Högskolan i Borås, 2010, *Utbildning, Program och kurser*, Högskolan i Borås, 2010, *Utbildningsprogram och kurser* Tillgänglig: < www.hb.se > (2010-11-15) <http://www.hb.se/wps/portal!/ut/p/>

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Vi heter Joel och Lina.

Vi läser Opusprogrammet- *Organisations och personalutvecklare i samhället*, på Högskolan i Borås och skriver nu vår kandidatuppsats i ämnet sociologi. Vårt ämne berör studenters förutsättningar för att utbilda sig och vi är intresserade i att få ta del av hur du upplever det. Intervjumaterialet kommer att hanteras anonymt och endast användas till vår studie.

Vi är måna om att du skall känna dig bekväm både under intervjun och efteråt, och du kan därför välja att avbryta intervjun under intervjusamtalet. Du kan även dra dig ur efteråt om du skulle känna dig obekvä. Dock vill vi att du meddelar oss detta senast en vecka efter att intervjun är genomförd.

Om intresse finns så får du gärna ta del av vår uppsats då den är färdig.

Vi tackar dig för din medverkan och din tid!

Kontaktuppgifter

Lina

Joel

Bilaga 2

Intervjuguide

Inledande frågor.

Ålder

Kön

Teman

Utbildning

Vilken utbildning läser du nu?

Hur länge har du läst din utbildning?

Fanns det andra utbildningar som du även var intresserad av att läsa?

Sökte du till dessa utbildningar?

Är du nöjd med ditt val av utbildning?

Vad gjorde du innan du började studera på högskolan?

Vilken var den främsta anledningen till att du valde att utbilda dig på högskolan?

Vad har du för förväntningar på utbildningen?

Känner du att din omgivning har förväntningar på dig att du skall utbilda dig?

Känner du någon press på dig från din omgivning att prestera bra resultat i skolan? (betyg etc)

Under din uppväxt, talade dina föräldrar med dig om din framtid gällande vidare studier efter gymnasiet?

Följdfråga: Om ja, tror du att det har påverkat dig i ditt val att vidareutbilda dig?

Om nej, hade du önskat att de talade med dig om det?

Föräldrarnas utbildning

Vad har din mamma för utbildning?

Vad har din pappa för utbildning?

Kultur, litteratur

Läste du mycket böcker under din uppväxt?

Följdfråga: Om, ja hade du någon vuxen som uppmuntrade dig att läsa?

Läste dina föräldrar för dig när du var liten?

Följdfråga: Om ja, läste din mamma eller pappa eller båda för dig?

Besökte du ofta bibliotek?

Följdfråga: Om ja, gick du dit med någon av dina föräldrar?

Pratade ni om böcker hemma?

Har du uppfattningen att det fanns ett intresse för litteratur i ditt hem?

Följdfråga: Om ja, hur tog det sig uttryck?

Framtid

Vad har du för planer efter att du är färdig med din utbildning?

Vilket är ditt drömyrke?